het nieuwe

CKV

voorjaar 2017
Onderwijscentrum
Vrije Universiteit, Amsterdam

Dit cursusboek hoort bij de studiedag *het nieuwe CKV*.

Vanaf 2017-18 is er een nieuw examenprogramma voor alle ± 500 havo/vwo scholen voor CKV in de Tweede Fase van havo en vwo.

In dit boek komt alles rond dit nieuwe CKV aan de orde.

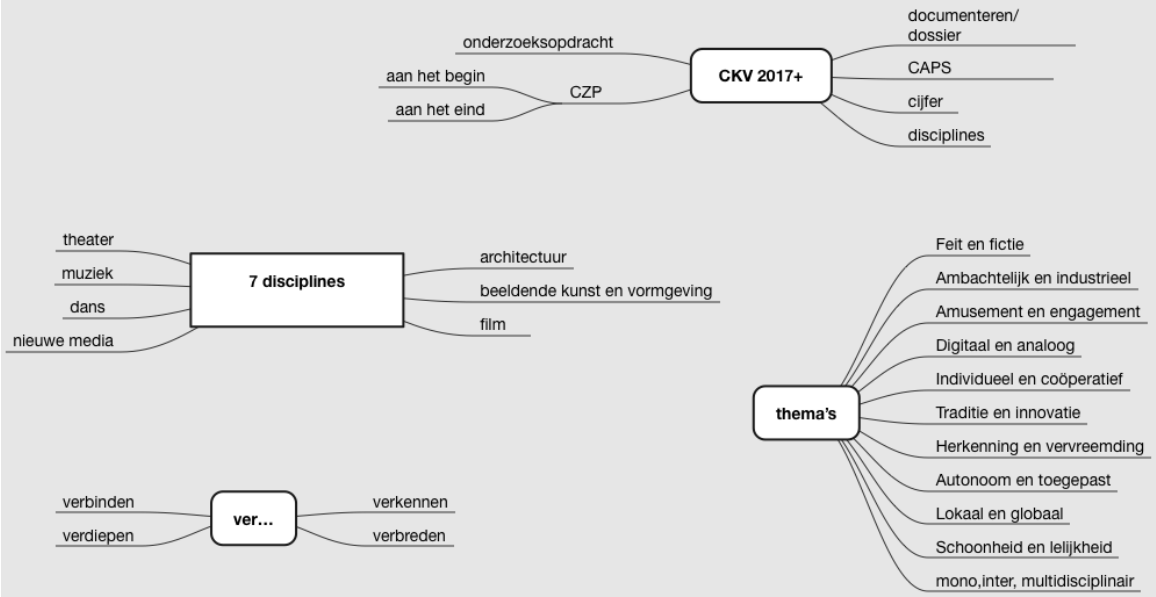

Onderdelen van CKV vanaf 2017-18

Voetnoten en belangrijke bronnen

De voornaamste bronnen voor dit boek zijn:

1) de wettelijk vastgestelde tekst van het *Examenprogramma CKV havo/vwo, 2016*.
2) de digitale handreiking voor CKV van de SLO, 2016: *handreikingschoolexamen.slo.nl/ckv*
3) het *Advies examenprogramma havo/vwo,* 2014. Te vinden op www.kernvakckv.nl
4) *CKV onderzocht, 2017*. Een onderzoek onder 241 scholen naar CKV in de praktijk.

Alles staat op de site www.kernvakckv.nl

De webpagina's van deze site:

webpagina's www.kernvakckv.nl	
CKV schoolbreed	cultuurdossier
CKV algemeen	cultuureducatie
CKV op de basisschool	Wat is cultuureducatie?
CKV schoolbreed	cultuureducatie of cultuuronderwijs?
CKV-junior	cultuurscenario's
CKV vmbo	cultuurcoördinatie
CKV havo/vwo	cultuurbeleid
	de cultuurkaart, tot 2023
	actueel

Op de CD-rom CKV h/v van deze studiedag staat veel meer relevante informatie voor het vak CKV, en ook andere onderwerpen met betrekking tot cultuureducatie.

HET NIEUWE CKV

Vrije Universiteit Amsterdam
2017

Agenda

---

1) Inleiding

Achtergronden

Wat moet? Wat kan?

CKV: creatief en onderzoekend

2) Verkennen en verbreden

Uiteenzetting en discussie

3) Verdiepen en verbinden

Uiteenzetting en discussie

4) Suggesties en overwegingen

INHOUD

Agenda

Inleiding 5

Hoofdstuk 1 Nieuwe eindtermen voor CKV 9

Hoofdstuk 2 Organisatie en planning 13

- Uitgangspunten
- Organisatie
- CKV verbouwen
- Plannen van de verbouwing
- Kleine verbouwing
- Flinke verbouwing
- Nieuwbouw
- Plannen met blokken
- Plannen lessentabel

Hoofdstuk 3 Beoordelen, PTA, documenteren 24

- De slaag-zakregeling
- Overgangsnormen
- Beoordeling
- Cijfermodellen
- PTA-zaken
- Praktische opdrachten
- Documenteren

Hoofdstuk 4 Verkennen 35

- Twee eindtermen voor het CZP1: kunstautobiografie
- Toelichting op *verkennen*
- Je CZP verkennen, concreet
- Bespreekpunten verkenning

Hoofdstuk 5 Verbreden 39

- Twee eindtermen voor DISCAPs: CAPs, disciplines, theorie en thema's
- Toelichting op *verbreden*
- Bespreekpunten DISCAPs
- Bespreekpunten disciplines
- Bespreekpunten 'losse' CA's en CAPs'
- Bespreekpunten mini-onderzoeken
- Bespreekpunten thema's/dimensies/invalshoeken

Hoofdstuk 6 Verdiepen 45

- Vier eindtermen voor de onderzoeksopdracht
- Toelichting op *verdiepen*
- Waat gaat de onderzoeksopdracht over?
- Soorten onderzoeksvragen
- 25 suggesties
- Werken met PO's
- Stappenplan

Hoofdstuk 7 Verbinden 56

- Drie eindtermen voor het CZP2: reflectie, de balans opmaken
- Toelichting op *verbinden*
- Bespreekpunten reflectie
- Voorbeelden van reflectie
- Uit de praktijk

Sites en bronnen 62
Begrippen en afkortingen 63
Discussiepunten 64
Powerpoint presentatie 66

Inleiding

In dit boek staat *het nieuwe vak CKV* centraal.
Het biedt praktische en inhoudelijke informatie over de vier nieuwe eindtermen.

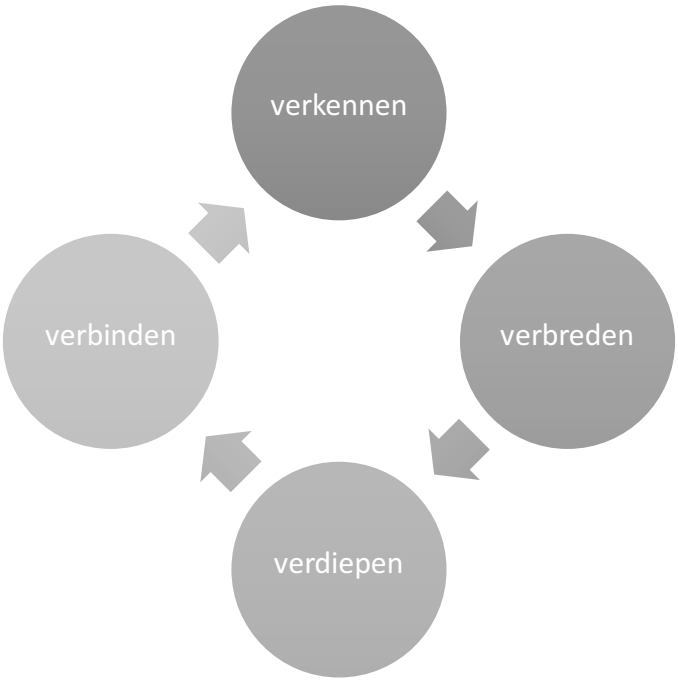

CKV is een nieuw vak geworden. De oude eindtermen zijn vervallen. Er zijn nieuwe voor in de plaats gekomen:

verkennen, verbreden, verdiepen en verbinden

Ook het doel van CKV is nieuw: de rode draad in CKV is nu het stimuleren van *een creatieve en onderzoekende houding*.

De onderzoeksopdracht - verdiepen - is een duidelijk voorbeeld. Maar ook in de andere domeinen kan een onderzoekende houding centraal staan.

Ook helemaal nieuw is de beoordeling: een eindcijfer dat meetelt als een combinatievakcijfer, en een overgangscijfer dat een rol zal spelen in de overgang van klas 4 naar 5 en/of 5 naar 6.

In Hoofdstuk 1 staan de nieuwe eindtermen voor CKV. Waar moet je rekening mee houden? Er worden verschillende modellen voor CKV gepresenteerd en besproken.

Hoofdstuk 2 gaat over de planning en organisatie van het nieuwe vak.

In hoofdstuk 3 worden de status van het CKV cijfer, de beoordeling van CKV, de slaag-zakregeling en het nieuwe PTA behandeld.

Hoofdstukken 4, 5, 6 en 7 behandelen de inhoud van de eindtermen: verkennen, verbreden, verdiepen, verbinden

Helemaal achterin staat de powerpoint presentatie van de studiedag.

Kenmerken van *het nieuwe vak CKV*

- verdieping van de culturele ervaringen (CAPs) van de leerling
- een creatieve en onderzoekende houding van de leerling stimuleren
- nieuwe eindtermen
- nieuw PTA
- een cijfer dat als combinatievakcijfer meetelt in de slaag-zak regeling
- een goede aansluiting met CKV in de onderbouw
- het grote belang van het cultureel zelfportret (CZP 1 en CZP2)
- verdieping door middel van onderzoek
- inhoudelijk verschil tussen havo en vwo
- documentatie
- DISCAPs

Achtergrond en toelichting
Vanaf het schooljaar 2017-18 geldt een nieuw examenprogramma voor CKV op havo en vwo.
Dit programma heeft tot doel bij de leerlingen *een creatieve en onderzoekende houding*[1] te stimuleren.

Je kan spreken van *het nieuwe vak CKV*[2]. De eindtermen zien er heel anders uit en het vak speelt straks via het combinatievakcijfer ook een centrale rol in de slaag-zak regeling. Ook voor de schoolleiding is het belangrijk om kennis te nemen van de veranderingen en de CKV docenten te ondersteunen bij het voorbereiden van de nieuwe exameneisen.

CKV staat niet op zichzelf
Culturele en kunstzinnige vorming is een onderdeel van de leerlijn cultuureducatie en van het cultuurbeleid van de school. OCW benadrukt het belang van samenhang en doorlopende leerlijnen voor CKV. Op de site *www.kernvakckv.nl* valt hier meer over te lezen.

De studielast voor CKV blijft gelijk
Voor havo is dat 120 uur, voor vwo 160 uur. Het nieuwe examenprogramma is gebaseerd op dit aantal uren. Op de meeste scholen zit CKV in de vierde klas.

Organisatie CKV
Op bijna alle scholen staat CKV als schoolvak op het lesrooster.

Het nieuwe examenprogramma legt veel nadruk op de 'actieve' leerling, die een aantal nieuwe culturele en kunstzinnige ervaringen opdoet en verwerkt, ook door middel van onderzoek.

De professionele culturele activiteiten en de reflectie op kunst en cultuur vormen de kern van dit vak. De activiteiten zijn verspreid over 7 disciplines. Theorie over de disciplines staat ten dienste van een onderzoekende houding, de CAPs en het CZP1 en CZP2.

Lesmateriaal
Veel scholen gaan het CKV lesmateriaal ook moderniseren en aanpassen aan de nieuwe eisen. De focus van het vak ligt nu veel meer op de verdieping van de DISCAPs (disciplines en de bijbehorende CAPS) onderzoek, en het CZP1 en CZP2.
De meeste docenten maken de laatste jaren hun eigen lesstof. Tot nu toe hebben 2 uitgevers nieuwe methodes aangekondigd en zijn ook andere ontwikkelaars van lesmateriaal druk bezig.

stART, van uitgeverij Lambo

Contrast, van uitgeverij Staal en Roelofs

---

1 Advies, p6. Op nadrukkelijk verzoek van OCW is deze *creatieve en onderzoekende houding* het uitgangspunt van het nieuwe vak CKV.

2 Het Advies examenprogramma, slo spreekt van 'het nieuwe vak CKV', p8 en p20.

Praktijkboek CKV is ook nieuw. Het gaat om 100+ leskaarten, werkbladen en stappenplannen.

Wellicht zijn er meer aanbieders van nieuwe CKV leermiddelen.

Op de site www.kernvakckv.nl wordt een overzicht bijgehouden van nieuw lesmateriaal.

De CKV sectie
Op veel scholen is er sprake van een echte CKV sectie, soms met wel 10 of meer collega's. Op enkele scholen is er maar 1 docent verantwoordelijk voor CKV. Is uitbreiding van het aantal collega's en/of specialisatie nodig? Met het oog op de theorie bij de disciplines en de begeleiding van onderzoek en presentatie is dit een actuele vraag.

Wie is erbij betrokken?
CKV is een **verplicht** examenvak voor alle havo en vwo leerlingen die geen klassieke talen in het examenpakket hebben. CKV kent een eigen PTA. De CKV docenten zijn verantwoordelijk voor het examen en voor de beoordeling met een eindcijfer. Veel scholen hebben een aparte CKV sectie. Meestal betreft het docenten van de beeldende vakken maar ook docenten van vakken als muziek, drama, dans en talen zijn er bij betrokken. Samen zijn deze collega's verantwoordelijk voor het geheel. Om de inhoud en organisatie van dit onderdeel goed af te stemmen is het van belang dat alle betrokken docenten goed zijn ingevoerd in de nieuwe doelstellingen, de didactiek en de planning.

De leraar is nooit klaar met eigen 'bildung'

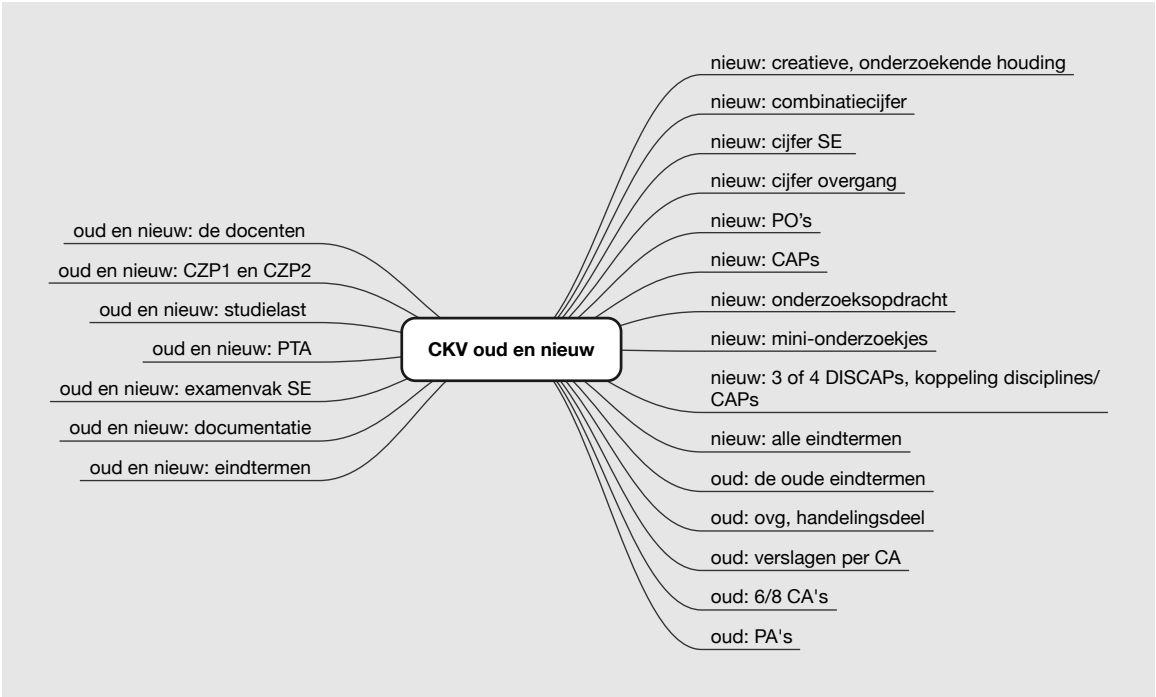

Beeld van CKV in 2020

In 2020 hebben de meeste h/v scholen goed geregeld
• Onderzoeksopdracht: onderzoek en presentatie onderzoek
• Aansluiting bij onderzoek (PO's[1]) van andere vakken
• Eindcijfer CKV combinatiecijfer/onderdeel *slaag-zakregeling*
• PTA gebaseerd op de 4 eindtermen
• De 7 disciplines van de eindtermen Minimaal: 3 disciplines voor havo, 4 disciplines voor vwo
• Minimaal: 3 CAPs havo, 4 CAPs vwo
• CZP1 - kunstautobiografie
• CZP2 – balans opmaken
• Documentatiesysteem voor de 4 eindtermen

Verschillen havo/vwo

	havo	**vwo**
aantal uren studiebelasting	**120**	**160**
aantal disciplines minimaal • architectuur • beeldend • film • dans • theater • muziek • nieuwe media	**3**	**4**
aantal CAP's minimaal[2] kenmerken van deze culturele activiteiten • nieuw • levensecht • professioneel • kunstzinnig	**3**	**4**
theorie	Documentatie en analyse CAPs documenteren maar ook analyseren en contextualiseren aan de hand van discipline	Documentatie en analyse CAPs documenteren maar ook **kritisch** analyseren en contextualiseren aan de hand van discipline

1 PO's= praktische opdrachten

2 Per discipline een CAP (zie eindtermen en toelichting op de eindtermen), maar de school mag uiteraard meer CA's en CAPs verplichten.

Schoolvoorbeeld: CKV komend jaar op het Zondervan

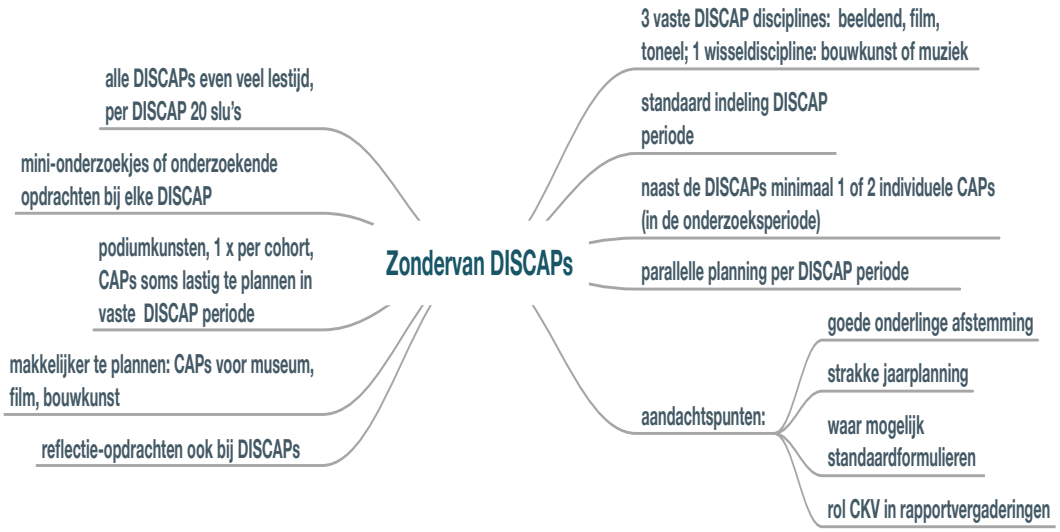

Zondervan College, Wispel Overijssel, CKV 2017-18

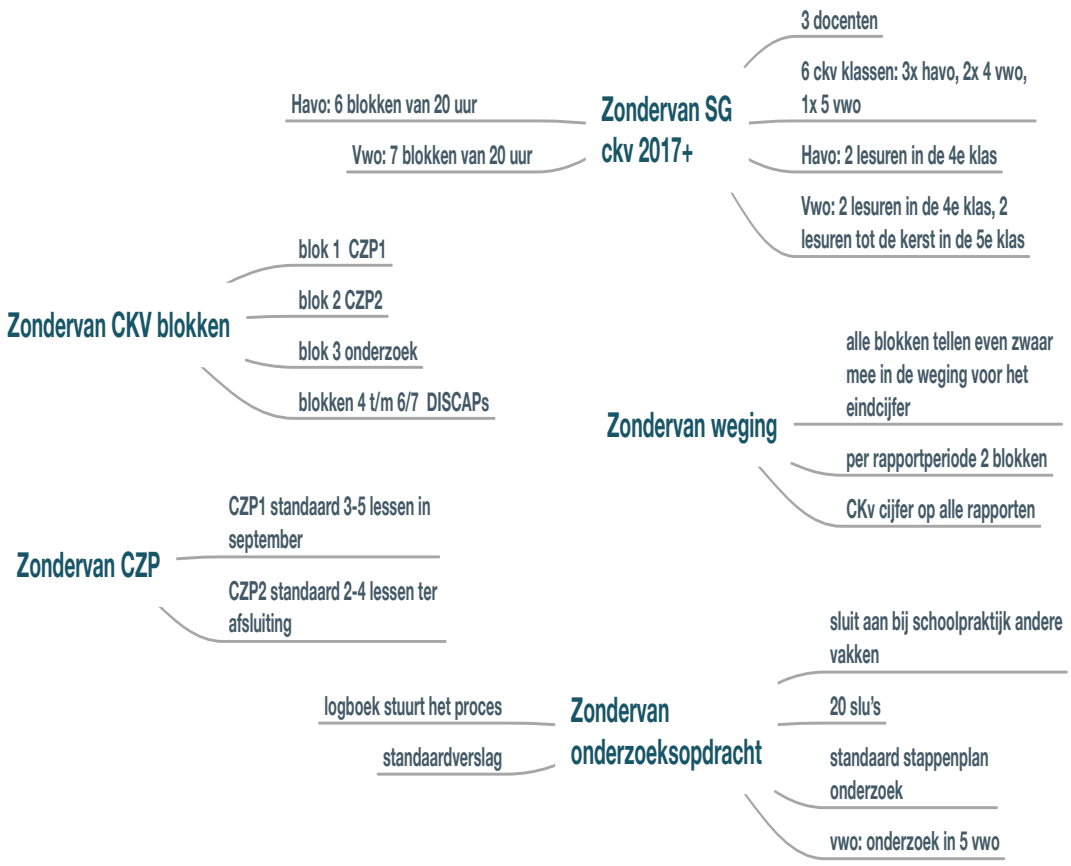

Hoofdstuk 1 Nieuwe eindtermen voor een nieuw CKV

In dit hoofdstuk

- De vier nieuwe eindtermen in beeld
- De nieuwe eindtermen[1]
- Inhoudelijke samenhang van de eindtermen

Vooraf

De nieuwe en de huidige eindtermen voor het schoolexamenprogramma CKV staan allebei in dit hoofdstuk. Wat een verschil! De eindtermen voor *het nieuwe CKV* gelden vanaf het schooljaar 2017-18.

De Vernieuwingscommissie CKV spreekt van *het nieuwe vak CKV*[2]. Dit is niet teveel gezegd. CKV moest van OCW vernieuwen, moderniseren en door middel van creatief onderzoek verdiepen. De uitgangspunten van het vak zijn meer dan een vernieuwing. Ze zijn helemaal nieuw.
Doel van CKV: *een creatieve en onderzoekende houding stimuleren*. Het onderzoeksproces is een rode draad. Het zit in alle 4 domeinen van de eindtermen.

De nieuwe eindtermen (dit examenprogramma bevat 430+ woorden) sluiten niet aan op het bekende CKV examenprogramma (152+ woorden). Ze sluiten veel meer aan bij de eindtermen van het examenvak Kunst algemeen, bekend onder de afkorting KUA.
Met name de 11 thema's oftewel dimensies lijken veel op de 'invalshoeken' van KUA.

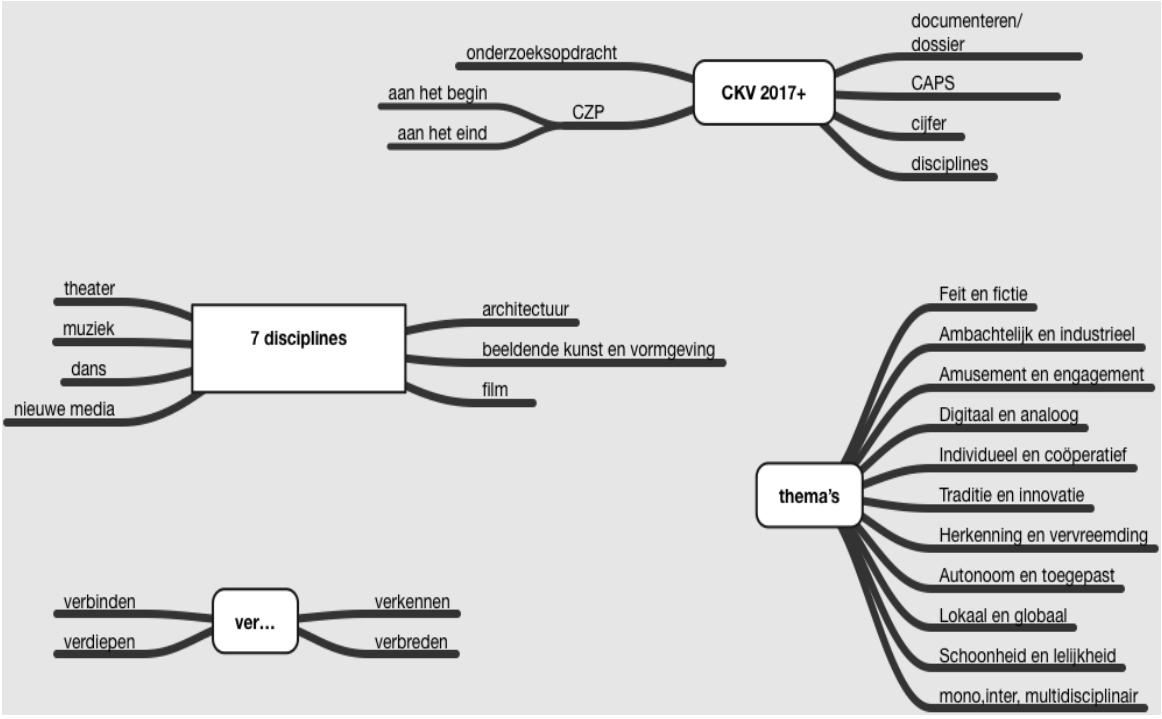

Onderdelen van het nieuwe vak CKV, volgens de nieuwe eindtermen

[1] Zie hoofdstukken 4 tot en met 7 voor een toelichting en suggesties voor de nieuwe eindtermen.

[2] Advies, p8 en p20

Alles moet gedocumenteerd[1] worden. Dat wordt bij elke eindterm duidelijk aangegeven.

De eindtermen voor het schoolexamen vanaf 2017-18[2]

Deze 11 eindtermen voor het CKV examenprogramma zijn in 2016 officieel vastgesteld door middel van publicatie in de Staatscourant.

Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen.
Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A:	verkennen
Domein B:	verbreden
Domein C:	verdiepen
Domein D:	verbinden

Het schoolexamen heeft betrekking op A tot en met D, en indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen die per kandidaat kunnen verschillen.

Domein A – verkennen

1 De kandidaat kan de eigen ervaring met kunst, kunstzinnige interesses, kennis van en opvattingen over kunst beschrijven en daarop reflecteren, en het resultaat daarvan gedocumenteerd vastleggen.

2 De kandidaat kan daarbij aangeven:

- *wat de eigen ervaring met kunst is geweest, welke kennis hij van kunst heeft en wat zijn kunstopvattingen zijn;*
- *hoe zijn ervaring, interesses, kennis en opvattingen m.b.t. kunst zijn gevormd;*
- *hoe zijn ervaring, interesses, kennis en opvattingen zich verhouden tot die van anderen, onder wie zijn medeleerlingen*

Domein B – verbreden

3. De kandidaat kan ervaringen met nieuwe kunstzinnige activiteiten die worden aangeboden in een levensechte, professionele context, beschouwen en waarderen.

4. De kandidaat kan inhoud, vorm en betekenis van uitingen in tenminste drie (havo) of vier (vwo) kunstdisciplines[3] vanuit een of meerdere van de volgende dimensies beschouwen:

- *Feit en fictie*
- *Schoonheid en lelijkheid*
- *Autonoom en toegepast*
- *Ambachtelijk en industrieel*

---

1 Zie hoofdstuk 8 voor meer over documenteren, dossier

2 Advies, pp 14-18

3 Volgens de toelichting op het advies gaat het om: architectuur, beeldende kunst en vormgeving, dans, film, muziek, nieuwe media, theater, combinaties van deze

- *Amusement en engagement*
- *Digitaal en analoog*
- *Individueel en coöperatief*
- *Traditie en innovatie*
- *Herkenning en vervreemding*
- *Lokaal en globaal*
- *Monodisciplinair, multidisciplinair, interdisciplinair*

Domein C – Verdiepen

5. *De kandidaat kan, individueel en/of in een klein team van medeleerlingen, een artistiek creatief proces of een aspect daarvan onderzoeken.*

6. *De kandidaat kan hierbij gebruik maken van:*

- *voor dit onderzoek of proces geschikte werkwijzen, in de vorm van praktische activiteiten en beschouwend onderzoek;*
- *de voor dit onderzoek vereiste creërende en analytische vaardigheden;*
- *diverse bronnen in verschillende media;*
- *zijn culturele omgeving.*

7. *De kandidaat kan hierbij gebruik maken van de onder domein B opgedane kunsttheoretische en/of cultuurhistorische kennis. De vwo-kandidaat kan aanvullend deze kennis kritisch analyseren en contextualiseren.*

8. *De kandidaat kan de verkregen inzichten documenteren en verantwoorden in een daartoe geëigende vorm, zoals een presentatie, tentoonstelling, verslag, debat, beeld, film, performance.*

Domein D – Verbinden

9. *De kandidaat kan verbanden leggen tussen de in de domeinen A, B en C opgedane ervaringen en inzichten met betrekking tot kunstzinnige processen.*

10. *De kandidaat kan aangeven wat daarvan de betekenis is voor zijn (verdere) kunstzinnige en culturele ontwikkeling.*

11. *De kandidaat kan deze reflectie toelichten in een daartoe geëigende vorm; te denken valt aan een gesprek, een film, een presentatie, een (digitaal) dossier of een combinatie van deze vormen.*

Een cyclisch proces bij CKV

De opstellers van de eindtermen beschrijven voor CKV een inhoudelijk samenhang tussen de 4 eindtermen, in een soort *cyclisch proces*. De 4 eindtermen zijn door de onderzoekende houding met elkaar verbonden. Dat ziet er zo uit:

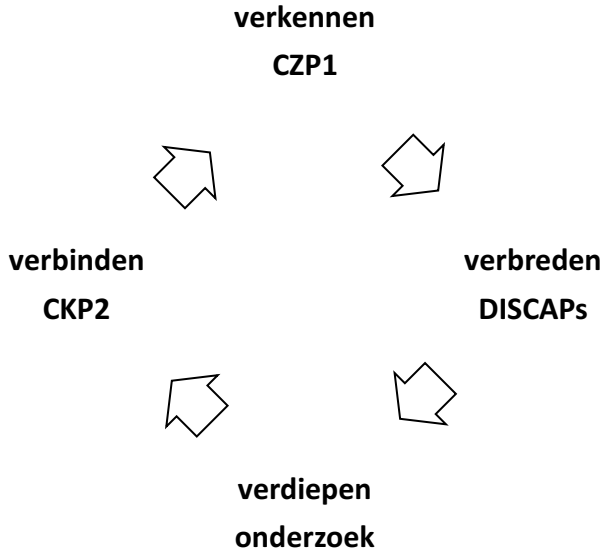

A) Verkennen: het CZP1 (kunstautobio) is voor de leerling het begin van CKV, en misschien ook voor elke module of thema. Het betreft zelfonderzoek.

B) Verbreden: hier gaat het om de disciplines met bijbehorende culturele activiteiten van professionals (DISCAPs). Bij elke discipline horen ondersteunende begrippen en theorie en een CAP. Onderzoekende vragen en opdrachten sturen het leerproces.

C) Verdiepen: de DISCAPs - disciplines, CAPs, mini-onderzoek, leggen de basis voor een grotere onderzoeksopdracht.

D) Verbinden: hier komt alles samen: het CZP1, de DISCAPs en de onderzoeksopdracht zijn de basis voor het CZP2, een reflectie op het hele proces.

Alle stappen van dit proces moeten, net als voor de oude eindtermen, worden gedocumenteerd[1]. Steeds vaker zal een digitaal dossier een rol spelen.

[1] zie hoofdstuk 8

Hoofdstuk 2 organisatie en planning

In dit hoofdstuk

- Uitgangspunten
- Organisatie
- CKV verbouwen
- Plannen van de verbouwing
- Kleine verbouwing
- Flinke verbouwing
- Nieuwbouw
- Plannen met blokken
- Plannen lessentabel

Vooraf
Alle havo/vwo scholen moeten de nieuwe positie en inhoud van CKV vormgeven.

Uitgangspunten

Alle scholen moeten minimaal...
• de nieuwe eindtermen in de praktijk brengen
• elke leerling een onderzoeksopdracht laten doen
• theorie en begrippen van minstens 3/4 disciplines aanbieden
• 3/4 DISCAPs organiseren: CAPs aan deze disciplines koppelen
• grotere onderzoeksopdracht laten doen
• een onderzoekende houding stimuleren bij alle vakonderdelen
• CZP1 – persoonlijke kunstautobiografie (CZP1) laten maken
• CZP2 – persoonlijk balansverslag/reflectie (CZP2) laten maken
• de 4 CKV eindtermen documenteren
• CKV eindcijfer vaststellen en opnemen in het combinatievakcijfer
• PTA voor de 4 eindtermen vaststellen
• nadenken over gebruik van dimensies/themas
• onderscheid havo/vwo duidelijk aangeven

Elke school stelt zelf vast...
• beoordelingscriteria en weging per eindterm/vakonderdeel
• hoe de herkansingsregeling van de school toe te passen op CKV
• rol CKV bij de overgangsnormen
• afstemming pta met maatschappijleer, andere examenvakken
• aanwijzingen en beoordelingscriteria onderzoeksopdracht
• aanwijzingen en beoordelingscriteria CZP1 en CZP2
• aanwijzingen en beoordelingscriteria DISCAPs: disciplines en CAPs
• wel of niet ruimte houden voor 'vrije' praktische activiteiten
• relatie DISCAPs en onderzoeksopdracht
• documentatiesysteem/vorm (digitaal, papier, anders?)
• studielast de verschillende onderdelen verdelen
• onderscheid havo/vwo duidelijk maken
• welke disciplines/CAPs aan de orde komen bij de DISCAPs
• verdeling lestijd over de eindtermen
• curriculumplanning
• jaarplanning/cohortplanning
• leerlijnen cultuureducatie/CKV onderbouw – bovenbouw bewaken of verbeteren

Organisatie

Welke factoren spelen een rol bij de organisatie van CKV h/v?
Voor een onderzoek[1] keken we bij zo'n 240 scholen naar 15 organisatorische punten en ontdekten we veel overeenkomsten maar ook grote verschillen.
Uit de cijfers is wel een algemeen beeld te schetsen.

Beeld van CKV tot 2017

Een gemiddelde school heeft elk jaar 9-10 klassen die CKV op het rooster hebben staan. 3-5 docenten geven het vak. De docent heeft meestal 2 of 3 'eigen' vaste klassen voor CKV. Op de havo staat CKV meestal voor 2 uur op het lesrooster, bijna altijd uitsluitend in de vierde klas. Op het vwo staat CKV in totaal voor 2-3 uur op het rooster, soms ook in de vijfde klas. De docenten van de beeldende vakken zijn sterk vertegenwoordigd in de CKV sectie.
De meeste scholen herkennen deze beschrijving van CKV, maar er zijn ook veel uitzonderingen. Als je maar 1 klas CKV geeft is de organisatie een heel ander verhaal dan bij de collega die 8 of meer klassen lesgeeft.

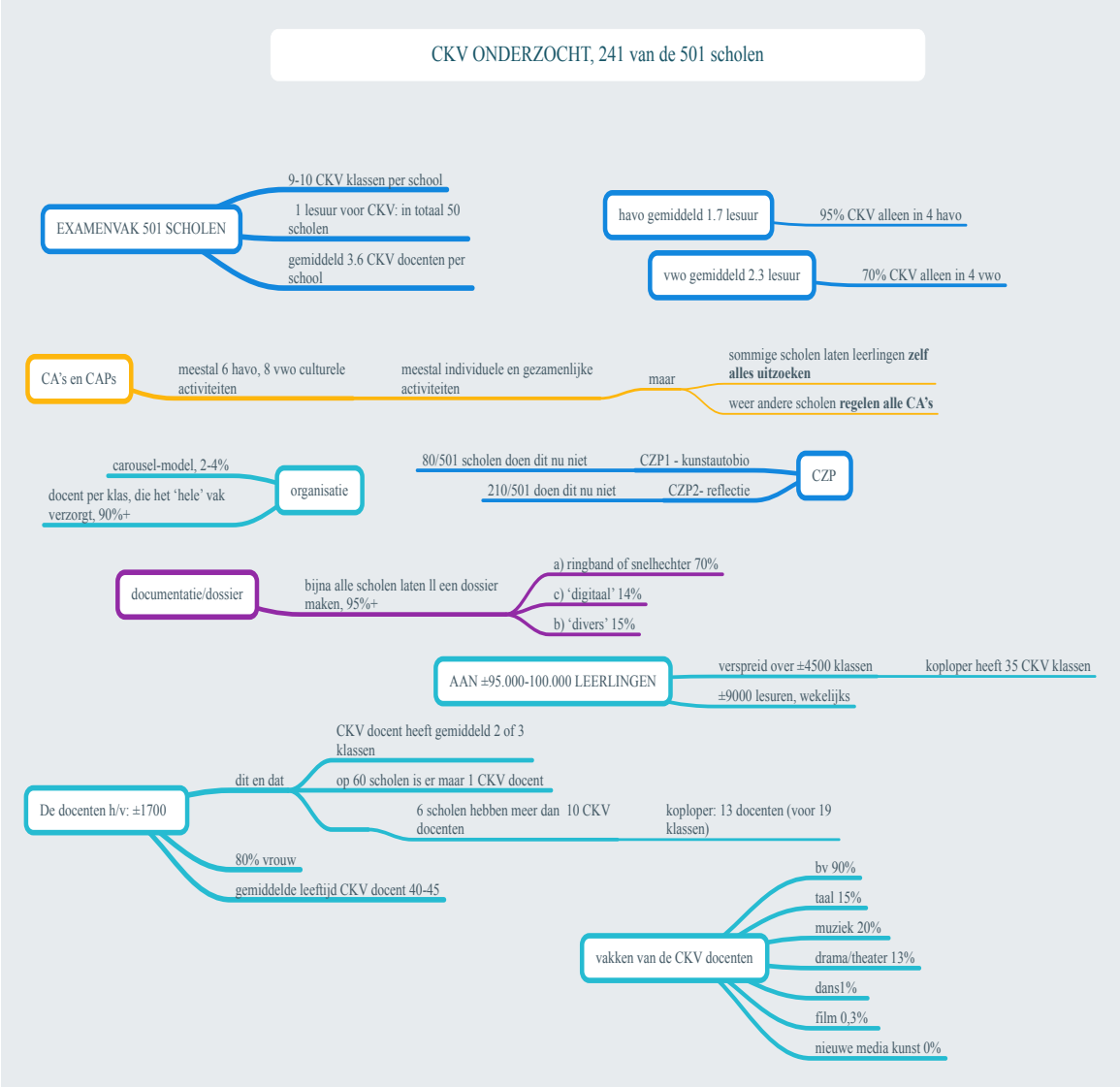

1 *Onderzoek CKV: de praktijk op school*, zie de CD-rom, en kijk anders op de site www.kernvakckv.nl

CKV docenten zijn over het algemene redelijk tevreden met de randvoorwaarden voor CKV. Vooral de samenwerking met collega's scoort vaak goed tot prima. Ondersteuning van de directie is redelijk tot goed, terwijl cultuurbeleid van de school en doorlopende leerlijnen op veel scholen een zorgpunt is.

Gemiddeld per school (gebaseerd op *CKVonderzocht: de praktijk op school*)

1) aantal CKV docenten: *3,5*
2) aantal CKV klassen: *9,5*
3) aantal CKV klassen per docent: *2,6*
4) lesuren havo: *1,8*
5) lesuren vwo: *2,3*
6) in welke leerjaren staat CKV op het rooster?
   - havo *meer dan 90% in de vierde klas*
   - vwo: *ongeveer 70% alleen in de vierde klas*
7) welke vakken geven de CKV docenten? *Meestal een beeldend vak, soms muziek drama of een taal*
8) Aantal verschillende vakken van de CKV docenten, per school? *2 vakken*
9) vaste docent per klas of carouselmodel[1]*? Op nagenoeg alle scholen in het onderzoek betreft het een vaste docent per klas*

<u>Kwaliteit en van CKV tot 2017</u>

Hoe zit het met: (prima, goed, redelijk, slecht)

1) vaste CKV sectie/docenten: meestal *goed/prima*

2) formatie voor CKV: meestal *goed/redelijk*

3) samenwerking CKV collega's: meestal *goed*

4) steun directie: meestal *redelijk/goed*

5) cultuurbeleid van de school: meestal *redelijk*

6) samenhang leerlijnen onderbouw-bovenbouw: meestal *redelijk/slecht*

Misschien is het nuttig om zo nu en dan een APK (Algemene Periodieke Keuring) voor CKV[2] uit te voeren? De 15 organisatorische punten hierboven, maar ook veel ander aspecten van de huidige praktijk komen dan duidelijk aan bod.

1 <u>vaste docent per klas</u>: die het hele jaar CKV geeft aan de klas (al dan niet met deskundigheid van buiten) of <u>carouselmodel</u>: periodiek een andere deskundige, geen vaste klassedocent voor CKV

2 Misschien heb je dit al gedaan: de vragenlijst die vooraf aan de studiedag aan elke cursist is gestuurd. Deze meest recente versie van de vragenlijst staat op de site www.kernvakckv.nl

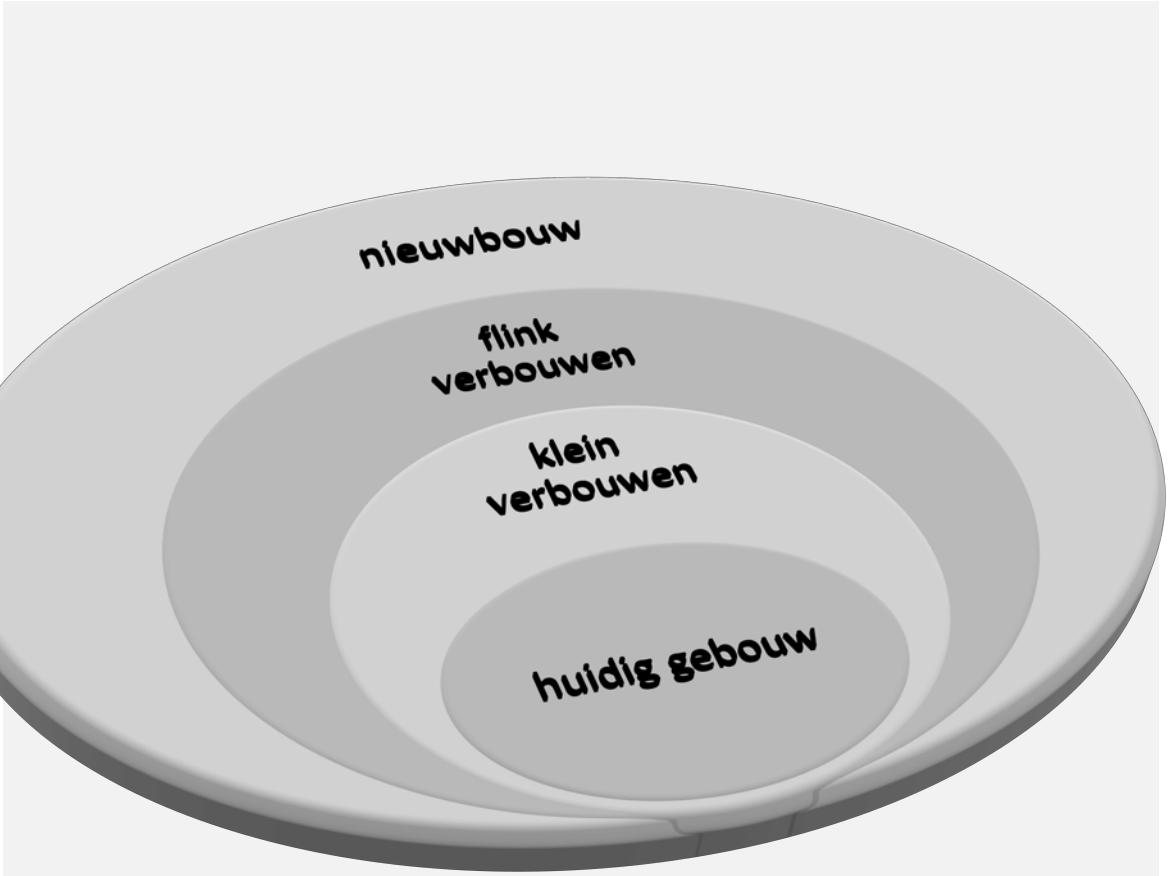

CKV verbouwen

Hieronder worden 3 verbouwscenario's beschreven voor de inrichting van *het nieuwe vak CKV*. Waar voel je het meeste voor? Dicht bij de huidige praktijk blijven of CKV opnieuw uitvinden?

A) Een kleine verbouwing
Weinig veranderen, dicht bij het huidige, vertrouwde CKV blijven.

B) Een flinke verbouwing
Het oude CKV aanpassen waar nodig en wenselijk

C) Nieuwbouw voor CKV
CKV helemaal anders inrichten, geen rekening houden met het oude CKV

A) Een kleine verbouwing

Basisgedachte intern wat verbouwen, maar zo dicht mogelijk bij de bekende structuren blijven.

Uitgangspunt weinig veranderen, maar wel voldoende ruimte maken voor alle nieuwe verplichtingen, met name de onderzoeksopdracht.

Karakteristieken

- veel vrije ruimte, dus ruimte voor 'losse' PA's en 'extra' CAPs en/of CA's, al dan niet individueel
- 3 lesweken per DISCAP
- Grotere onderzoeksopdracht (Domein C) een duidelijke plek geven, maar deze staat misschien los van de DISCAPs (van Domein B). Denk aan 4 lesweken voor deze opdracht.

een kleine verbouwing							
periode	**week 1**	**les 2**	**week 3**	**week 4**	**week 5**	**week 6**	**week 7**
1	***CZP1***	***CZP1***	***DISCAP 1***	***DISCAP 1***	***DISCAP 1***	***vrije ruimte***	***Periode afronding***
2	***vrije ruimte***	***DISCAP 2***	***DISCAP 2***	***DISCAP 2***	***DISCAP 2***	***vrije ruimte***	***Periode afronding***
3	***onderzoek***	***vrije ruimte***	***onderzoek***	***onderzoek***	***vrije ruimte of onderzoek***	***vrije ruimte***	***Periode afronding***
4	***vrije ruimte***	***DISCAP 3***	***DISCAP 3***	***DISCAP 3***	***vrije ruimte***	*CZP2*	*Afronding CKV*

Relevante afkortingen

CZP1	Cultureelzelfportret (ook bekend als *kunstautobiografie*, verkenning van wat je weet en waar je wel of niet iets mee hebt)
CZP2	De balans opmaken en reflecteren op je ervaringen met CKV
CAP	Culturele activiteit van professionals (per Discipl een CAP)
CA	Alle culturele activiteiten, ook CAPs
Vrije CA	Een 'vrije CA' is een individuele culturele activiteit, los van de verplichte DISCAPs. Mag nog wel.
Discip	Discipline (er zijn 7 disciplines, havo minimaal 3, vwo minimaal 4)
DISCAP	Discipline met bijbehorende CAP
Onderz	Grote onderzoeksopdracht (denk aan 15-25 slu's)
Mini-onderz.	Mini-onderzoek (2-4 slu's) slaat op open vragen/opdrachten bij de DISCAPs.
Presen	Presentatie van het onderzoek
Doc	Documentatie, meestal kunstdossier of cultuurdossier
Reflect	Reflecteren
Dimen	Dimensies of thema's (hoeven niet in het schema)
PA's	Praktische activiteiten (vanaf 2017 niet meer verplicht, maar mag nog wel)
PO's	Praktische opdrachten (examenonderdelen van veel vakken, kunnen ook een rol spelen in CKV)

B) Een flinke verbouwing

Basisgedachte: nieuwe vleugel aanbouwen, andere aanpassingen aan het bestaande CKV gebouw

Uitgangspunt: combinatie van *het oude CKV* en *het nieuwe CKV*
Veel ruimte maken voor alle nieuwe onderdelen, op basis van de huidige organisatie en infrastructuur

Karakteristieken

- nog wat vrije ruimte, voor 'losse' PA's en 'extra' CAPs en/of CA's, al dan niet individueel
- ruim aandacht CZP 1 en CZP 2 (*het oude en het nieuwe CKV*)
- genoeg ruimte voor de DISCAPs (*het oude en het nieuwe CKV*)
- grote onderzoeksopdracht, denk aan 5 of meer lesweken (*het nieuwe CKV)*

flink verbouwen							
periode	**week 1**	**week 2**	**week 3**	**week 4**	**week 5**	**week 6**	**week 7**
1	***CZP1***	***CZP1***	***DISCAP 1***	***DISCAP 1***	***DISCAP 1***	***DISCAP 1***	***Periode afronding***
2	***DISCAP 2***	***DISCAP 2***	***DISCAP 2***	***DISCAP 2***	***afronding DISCAP 2***	***vrije ruimte***	***Periode afronding***
3	***Onderzoek***	***Onderzoek***	***Onderzoek***	***Onderzoek***	***vrije ruimte***	***Presentatie***	***Periode afronding***
4	***DISCAP 3***	***DISCAP 3***	***DISCAP 3***	***DISCAP 3***	***CZP2***	***CZP2***	***afronding CKV***

****'vrije' CAP, los van een discipline***

Relevante afkortingen

CZP1	Cultureelzelfportret (ook bekend als *kunstautobiografie*, verkenning van wat je weet en waar je wel of niet iets mee hebt)
CZP2	De balans opmaken en reflecteren op je ervaringen met CKV
CAP	Culturele activiteit van professionals (per Discipl een CAP)
CA	Alle culturele activiteiten, ook CAPs
Vrije CA	Een 'vrije CA' is een individuele culturele activiteit, los van de verplichte DISCAPs. Mag nog wel.
Discip	Discipline (er zijn 7 disciplines, havo minimaal 3, vwo minimaal 4)
DISCAP	Discipline met bijbehorende CAP
Onderz	Grote onderzoeksopdracht (denk aan 15-25 slu's)
Mini-onderz.	Mini-onderzoek (2-4 slu's) slaat op open vragen/opdrachten bij de DISCAPs.
Presen	Presentatie van het onderzoek
Doc	Documentatie, meestal kunstdossier of cultuurdossier
Reflect	Reflecteren
Dimen	Dimensies of thema's (hoeven niet in het schema)
PA's	Praktische activiteiten (vanaf 2017 niet meer verplicht, maar mag nog wel)
PO's	Praktische opdrachten (examenonderdelen van veel vakken, kunnen ook een rol spelen in CKV)

C) Nieuwbouw

Basisgedachte Onderzoek als uitgangspunt bij alle CKV onderdelen

Uitgangspunt CKV helemaal anders inrichten, op basis van het stimuleren van *een creatieve en onderzoekende houding*

Karakteristieken Indeling in 4 (5 vwo) blokken van 40 slu's, ook te zien als 4 (5 vwo) afzonderlijke PO's

CKV cyclisch en *geïntegreerd* opgebouwd:

- bij elke DISCAP hoort een mini-onderzoek: open, vooral onderzoekende vragen/opdrachten (*het nieuwe CKV)*
- deze mini-onderzoeken sturen het leerproces van de leerlingen (*het nieuwe CKV)*
- veel tijd voor een grote onderzoeksopdracht (*het nieuwe CKV)*
- veel tijd (=lestijd en aandacht) voor CZP1 en CZP2 (*het oude en het nieuwe CKV*), ook hierbij aan open en onderzoekende vragen en opdrachten denken
- alle onderdelen qua didactiek en organisatie op elkaar afgestemd: CZP1 en CZP2, DISCAPS, onderzoeksopdracht en eindreflectie (*het nieuwe CKV)*
- proces is 'dossiergestuurd': leerling is vanaf het begin bewust bezig zijn proces bij te houden (*het oude maar vooral het nieuwe CKV*)
- per blok kan een katern met leerstof/als leermiddel gebruiken voor de inhoud van de lessen

nieuwbouw							
periode	**week 1**	**week 2**	**week 3**	**week 4**	**week 5**	**week 6**	**week 7**
1	BLOK1	BLOK1	BLOK1	BLOK1	BLOK1	BLOK1	BLOK1
2	**BLOK2**	**BLOK2**	**BLOK2**	**BLOK2**	**BLOK2**	**BLOK2**	**BLOK2**
3	BLOK3	BLOK3	BLOK3	BLOK3	BLOK3	BLOK3	BLOK3
4	**BLOK4**	**BLOK4**	**BLOK4**	**BLOK4**	**BLOK4**	**BLOK4**	**BLOK4**

Alles onderbrengen in 4 blokken van 30 slu's per blok

Blok	**onderdelen**	**thema's**
Blok 1	CZP1, DISCAP en mini-onderzoek	feit en fictie
Blok 2	DISCAP en mini-onderzoek	lokaal en globaal
Blok 3	Onderzoeksopdracht+CZP 2	onderzoeksopdracht
Blok 4	CZP2, DISCAP en eventueel een mini-onderzoek	traditie en innovatie

Hier staan, puur als voorbeeld om het schema concreet te maken, 4 van de in totaal 11 thema's (ook bekend als *invalshoeken* of *dimensies*)

Plannen van de verbouwing

De CKV planner
Wat moet er allemaal gebeuren bij het vormgeven van *het nieuwe CKV*? Hou sowieso rekening met de 4 eindtermen:

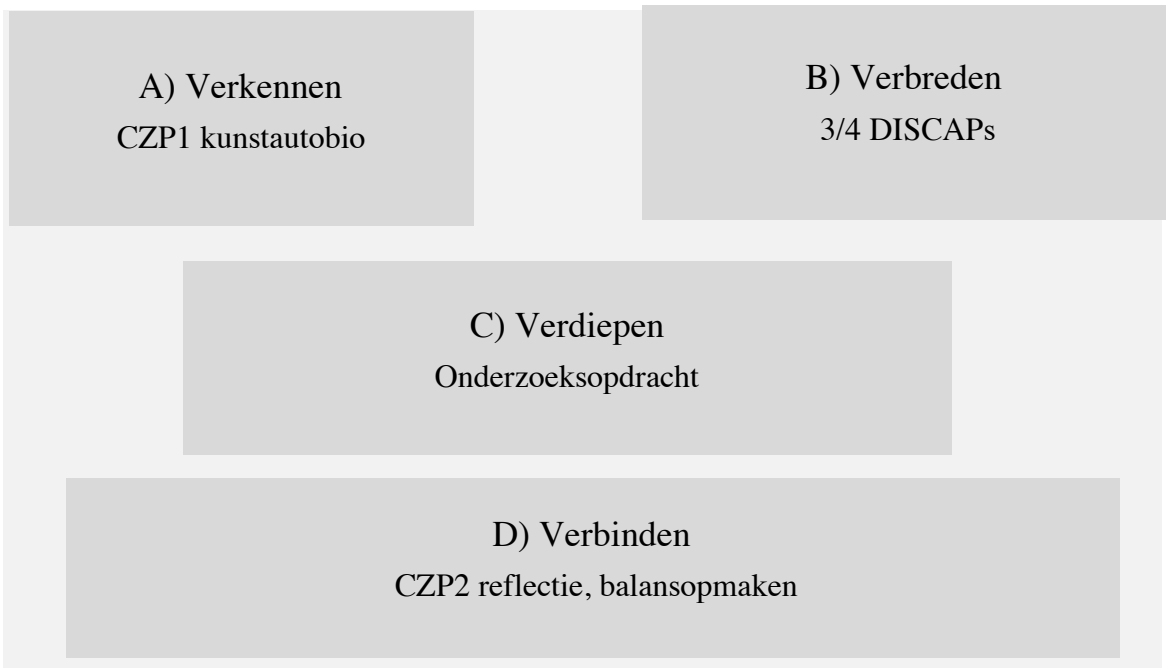

Deze 4 domeinen, met de 11 bijbehorende eindtermen, moeten in het programma duidelijk en aanwijsbaar voorkomen. Ze krijgen dus een plek in het PTA vanaf 2017/18. Ze bepalen de lespraktijk voor een groot deel of helemaal. Ook moeten ze 'gedocumenteerd' worden.

Relevante afkortingen

• CZP1	Cultureelzelfportret (ook bekend als *kunstautobiografie*, verkenning van wat je weet en waar je wel of niet iets mee hebt)
• CZP2	De balans opmaken en reflecteren op je ervaringen met CKV
• CAP	Culturele activiteit van professionals (per Discipl een CAP)
• CA	Alle culturele activiteiten, ook CAPs
• Vrije CA	Een 'vrije CA' is een individuele culturele activiteit, los van de verplichte DISCAPs. Mag nog wel.
• Discip	Discipline (er zijn 7 disciplines, havo minimaal 3, vwo minimaal 4)
• DISCAP	Discipline met bijbehorende CAP
• Onderz	Grote onderzoeksopdracht (denk aan 15-25 slu's)
• Mini-onderz.	Mini-onderzoek (2-4 slu's) slaat op open vragen/opdrachten bij de DISCAPs.
• Presen	Presentatie van het onderzoek
• Doc	Documentatie, meestal kunstdossier of cultuurdossier
• Reflect	Reflecteren
• Dimen	Dimensies of thema's (hoeven niet in het schema)
• PA's	Praktische activiteiten (vanaf 2017 niet meer verplicht, maar mag nog wel)
• PO's	Praktische opdrachten (examenonderdelen van veel vakken, kunnen ook een rol spelen in CKV)

Plannen met CKV kaarten

Wil je de inhoud van CKV overzichtelijk maken? Met deze kaarten kan dat. Voor een jaarplanning, een periode overzicht of een brainstorm sessie. Kaarten bijmaken of weg laten? Geen probleem.

CZP1	**CZP1**	**CZP1**	**CZP1**	**CZP1**
DISCAP 1	**DISCAP 1**	**DISCAP 1**	**DISCAP 1**	**DISCAP 1**
DISCAP 2	**DISCAP 2**	**DISCAP 2**	**DISCAP 2**	**DISCAP 2**
DISCAP 3	**DISCAP 3**	**DISCAP 3**	**DISCAP 3**	**DISCAP 3**
DISCAP 4	**DISCAP 4**	**DISCAP 4**	**DISCAP 4**	**DISCAP 4**
ONDERZOEK	**ONDERZOEK**	**ONDERZOEK**	**ONDERZOEK**	**ONDERZOEK**
ONDERZOEK	**ONDERZOEK**	**ONDERZOEK**	**ONDERZOEK**	**ONDERZOEK**
CZP2	**CZP2**	**CZP2**	**CZP2**	**CZP2**

Tip: evenveel kaarten maken als er lesweken in het schooljaar zijn. Als CKV ook in de 5e klas zit, daar die lesweken ook meenemen.

Muziek	**Bouwkunst**	**Beeldend**	**Film**	**Theater/Dans**

Plannen lessentabel

Met deze onderdelen kan je een globale planning maken voor 4 havo.

Brainstormschema

globale jaarplanning 4 havo							
periode	**week 1**	**week 2**	**week 3**	**week 4**	**week 5**	**week 6**	**week 7**
1							
2							
3							
4							

Uitgangspunten: CKV afronden 4 havo; 2 lesuren per week. Schema aanpassen voor de eigen situatie.

Relevante afkortingen

- CZP1 — Cultureelzelfportret (ook bekend als *kunstautobiografie*, verkenning van wat je weet en waar je wel of niet iets mee hebt)
- CZP2 — De balans opmaken en reflecteren op je ervaringen met CKV
- CAP — Culturele activiteit van professionals (per Discipl een CAP)
- CA — Alle culturele activiteiten, ook CAPs
- Vrije CA — Een 'vrije CA' is een individuele culturele activiteit, los van de verplichte DISCAPs. Mag nog wel.
- Discip — Discipline (er zijn 7 disciplines, havo minimaal 3, vwo minimaal 4)
- DISCAP — Discipline met bijbehorende CAP
- Onderz — Grote onderzoeksopdracht (denk aan 15-25 slu's)
- Mini-onderz. — Mini-onderzoek (2-4 slu's) slaat op open vragen/opdrachten bij de DISCAPs.
- Presen — Presentatie van het onderzoek
- Doc — Documentatie, meestal kunstdossier of cultuurdossier
- Reflect — Reflecteren
- Dimen — Dimensies of thema's (hoeven niet in het schema)
- PA's — Praktische activiteiten (vanaf 2017 niet meer verplicht, maar mag nog wel)
- PO's — Praktische opdrachten (examenonderdelen van veel vakken, kunnen ook een rol spelen in CKV)
- CKV-J — CKV in de onderbouw

legoblokjes voor CKV: jaarplanning en lesinhouden

Katern A	**titelblad CKV**	inhoud	introductie voor de leerling	instructies	CZP1 -autobio	CZP1	CZP1	CZP1	CZP1	bijlage
Katern B	**DISCAP1 film/tv**	intro, stappen, fzp	minicap Stranger Things	analysemodel film	orientatie film	inleiding CAP	CAP film	mini-onderzoek film	afronding DISCAP	begrippen film
Katern C	**DISCAP2 beeldend**	into, stappen, bzp	minicap Next Rembrandt	analysemodel beeldend	orientatie beeldend	inleiding CAP	CAP beeldend	mini-onderzoek beeldend	afronding DISCAP	begrippen beeldend
Katern D	**DISCAP3 poduim/drama/dans**	intro, stappen, dzp	minicap Youtube	analysemodel podium	orientatie podium	inleiding CAP	CAP drama	mini-onderzoek drama	afronding DISCAP	begrippen podium
Katern E	**DISCAP4 muziek**	intro, stappen, mzp	minicap 2 of 3 nummers	analysemodel muziek	orientatie muziek	inleiding CAP	CAP muziek	mini-onderzoek - muziek	afronding DISCAP	begrippen muziek
Katern F	**DISCAP5 nieuwe media**	intro, stappen, nmzp	minicap festival Utrecht	analysemodel nieuwe media	orientatie n. media	inleiding CAP	CAP nieuwe media	mini-onderzoek - divers	afronding DISCAP	begrippen n. media
Katern G	**DISCAP6 bouwkunst**	intro, stappen, bkzp	minicap gebouw v/d toekomst	analysemodel bouwkunst	orientatie bouwkunst	inleiding CAP	CAP bouwkunst	mini-onderzoek - bouwkunst	afronding DISCAP	begrippen bouwkunst
Katern H	**Onderzoek opstart pagina**	intro, stappenplan, ondezoekservaring	voorbeeld CKV onderzoek	oriëntatie onderzoek	onderzoeksplan	logboek	vraag vaststellen	afspraken wie, wat, waar, hoe	info verz	info verz
Katern I	**Onderzoek stand van zaken**	info checken en ordenen	info analyseren	conclusies trekken	conclusies verbeelden	verslag maken	presentatie voorbereiden	presentatie verslag	presentatie verslag	evaluatie onderzoek
Katern J	**CZP2 balans opmaken**	CZP2	CZP2	CZP2	CZP2	evaluatie CKV	evaluatie CKV	evaluatie CKV	voorbeeld CZP	voorbeeld CZP

CZP (A en I): cultureel zelfportret 1 en 2
minicaps: culturele activiteiten in de les, als instapvoorbeelden voor de betreffende discipline.
analysemodel: op de minicap toepassen, om te leren analyseren.
orientatie: een min of meer theoretische behandeling van de discipline.
inleiding CAP: lessen vooraf, om de CAP te introduceren, de onderzoekende opdrachten – mini-onderzoeken - te regelen en andere afspraken te maken.
mini-onderzoek: creatieve presentaties van de uitkomsten van de mini-onderzoeken.
afronding DISCAP: evaluatie en cijfer.
onderzoeksopdracht (G en H): Z-Z stappenplan.

Hoofdstuk 3 Beoordelen en PTA

In dit hoofdstuk

- De slaag-zakregeling
- Overgangsnormen
- Beoordeling
- Cijfermodellen
- PTA-zaken
- Praktische opdrachten
- Documenteren

Vooraf

Vanaf 2017-18 is een afsluitend cijfer voor het CKV schoolexamen wettelijk verplicht, net als bij andere vakken. Het voorschrift in het oude Examenprogramma dat het schoolexamen CKV havo/vwo met een 'voldoende' afgesloten dient te zijn, is vervallen.

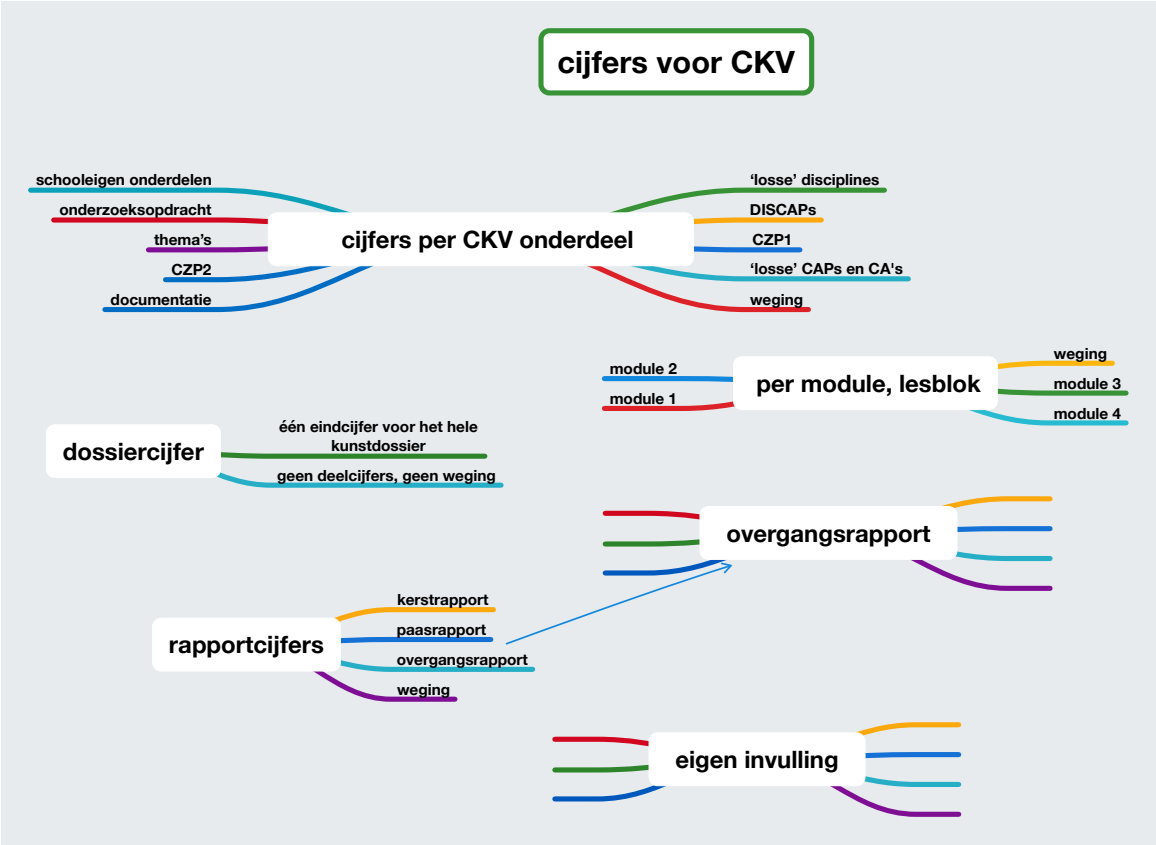

CKV in het combinatiecijfer en de slaag-zakregeling

CKV heeft vanaf 2017-18 voor de *slaag-zakregeling* dezelfde status als maatschappijleer en het profielwerkstuk. Een leerling kan het examenvak CKV afsluiten met een onvoldoende en toch slagen voor het eindexamen. Het cijfer van deze combinatiecijfervakken moet minimaal een 4 zijn.

Het eindcijfer van CKV moet je vanaf de lichting (cohort) 2017-18 in het PTA vastleggen. Welke onderdelen van CKV spelen een rol bij het vaststellen van het CKV combinatievakcijfer? Hoe is de onderlinge weging van die onderdelen?

Kijk ook hoe men het doet bij het schoolexamenvak maatschappijleer. Sluit waar wenselijk en mogelijk aan bij dit vak.

Combinatiecijfer vwo	**Combinatiecijfer havo**
Verplichte onderdelen*	
Profielwerkstuk CKV* Maatschappijleer	Profielwerkstuk CKV* Maatschappijleer
Keuzeonderdelen geldend voor alle leerlingen van het cohort	
Literatuur en/of Godsdienst/levensbesch. vorming	Literatuur en/of Godsdienst/levensbesch. vorming

De situatie vanaf de lichting (cohort) 2017/18

* Vanaf 2017-18 is CKV een verplicht onderdeel van het combinatiecijfer.

Achtergrond informatie over het combinatiecijfer[1].

In de Tweede Fase geldt een slaag-zakregeling waarin bij bepaalde resultaten compensatie is vereist om te kunnen slagen. Om zo'n regeling met compensatie mogelijk te maken en de regeling overzichtelijk te houden, is het combinatiecijfer in het leven geroepen. Het combinatiecijfer is het rekenkundig gemiddelde van de 'kleine vakken/onderdelen' die met een cijfer op de cijferlijst staan.

Voor het berekenen van het combinatiecijfer worden de op de cijferlijst vermelde afgeronde cijfers (bestaande uit gehele getallen) gemiddeld. Vervolgens wordt het gemiddelde weer afgerond op het nabij liggende gehele getal: 5,5 wordt dus een 6 en 5,45 een 5.

1 https://www.examenblad.nl/onderwerp/combinatiecijfer-profiel/2016/vwo

CKV en de overgangsnormen

Welke rol speelt CKV vanaf 2017/18 bij de overgang naar het volgende schooljaar? Vanaf 1998/99 had het schoolexamenvak CKV een aparte status in het schoolexamen van havo en vwo, omdat het afgesloten moest worden met 'voldoende' of 'goed'. Maar omdat CKV bijna altijd wordt afgesloten in 4 havo en 4 of 5 vwo moest de school vaststellen wat de gevolgen zouden zijn als de leerling bepaalde examenopdrachten (vaak een verslag van een individuele culturele activiteit) niet naar behoren had afgerond. Dit probleem is nu verleden tijd.

Ook voor de overgangsnormen in de bovenbouw moet de school de rol van CKV opnieuw bepalen.

Kan een leerling blijven zitten op grond van een onvoldoende voor CKV op het overgangsrapport? Dat is zeker een mogelijkheid. De school stelt haar eigen overgangsnormen vast.

Maar hoe moet het dan nu? In de overgangsregeling van de school van klas 4 naar klas 5 (havo en/of vwo) of 5 naar 6 (vwo) zal CKV meegenomen moeten worden als een vak met een echt rapportcijfer. Misschien is het nuttig om het schoolexamenvak maatschappijleer als voorbeeld te nemen, ook bij de overgangsnormen.

Hier ter illustratie een voorbeeld van de overgangsnormen van afgelopen schooljaar van een willekeurig gekozen school in Gelderland.

Maximum aantal onvoldoendes	**Aantal benodigde compensatiepunten**	**bevorderd**
1 x 5	Niet van toepassing	bevorderd
1 x 4	2 cp	bevorderd
1 x 4 + 1 x 5	3 cp	bevorderd
2 x 5	2 cp	bevorderd

Een cijfer hoger dan 6 levert compensatie op.
Een 7 levert één compensatiepunt op, een 8 twee, een 9 drie en een 10 vier.

Maximaal een keer het cijfer 5 voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde.

Een leerling is <u>besprekingsgeval</u> als:

- er bij de vakken Nederlands, Engels en wiskunde meer onvoldoendes voorkomen dan 1 x 5 of er een cijfer lager is dan 5;
- er in bovenstaande tabel één compensatiepunt te weinig is.

Een leerling is <u>afgewezen</u>:

- bij elk ander aantal onvoldoendes of elke andere combinatie van onvoldoendes;
- bij een cijfer, dat lager dan 4 is, ook als dat cijfer onderdeel is van het combinatiecijfer;
- in alle overige gevallen.

Vanaf 2017-18 zou de leerling op deze school kunnen blijven zitten op CKV. Maar hij kan met een 7 of hoger voor CKV compensatiepunten verdienen, zo een onvoldoende voor een ander vak compenseren en overgaan naar 5 havo.

Cijfermodellen

De mogelijkheden voor toetsing en weging (PTA) zijn zeer gevarieerd en geven docenten de ruimte om de (school)eigen keuzes zichtbaar te maken.
Zie voor meer voorbeelden ook de handreikingschoolexamen.slo.nl/ckv.

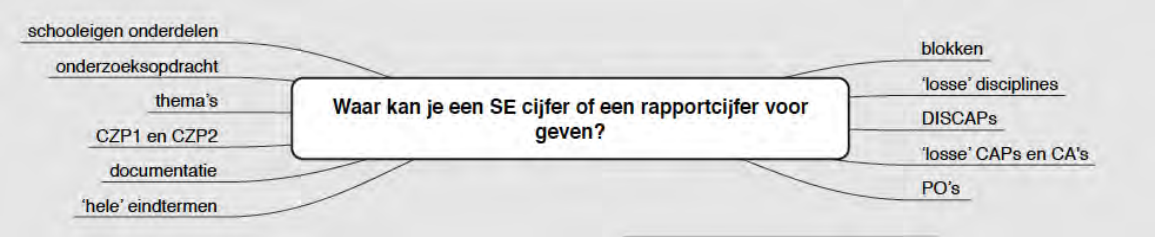

Schooleigen onderdelen: een school mag zelf ook eigen onderdelen toevoegen aan het schoolexamen

5 cijfermodellen, om de gedachten te bepalen

blokcijfers

eindtermcijfers per 'hele' eindterm

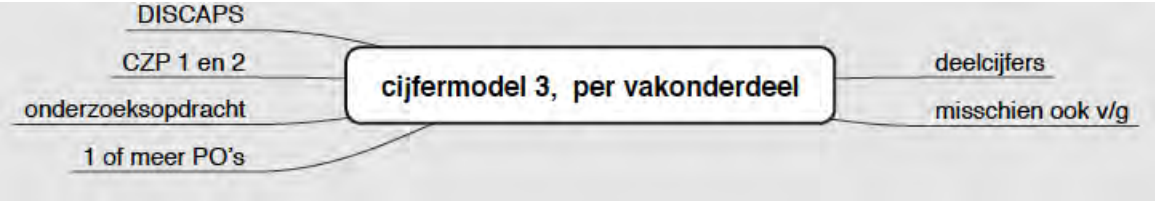

onderdeelcijfers

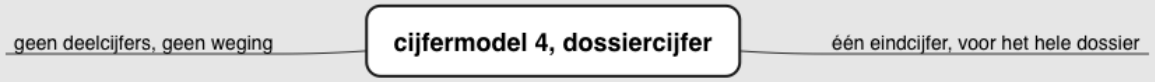

aan het einde van de rit, daarvoor geen cijfers die meetellen

eigen systeem

Bespreekpunten voor de sectie

Welke onderdelen beoordeel je nu al met een cijfer?

Welke onderdelen komen er vanaf 2017-18 bij?

Wat wil je liever niet met een cijfer afsluiten of beoordelen?

Cijfermodel 1: Alles in 4 of 5 blokken

C**ijfermodel 1** hierboven heeft als voordeel dat je de onderdelen van het vak in blokken van bijvoorbeeld 40 uur kan verdelen.

Zo'n blok is misschien

a) een blok met DISCAPs en diverse losse onderdelen
b) een thema zoals *Amusement en engagement*, *Digitaal en analoog*, *Individueel en coöperatief*
c) de onderzoeksopdracht
d) een praktische opdracht (PO)

Mogelijkheden voor PO's bij CKV
Op de meeste scholen maken leerlingen voor meerdere vakken *praktische opdrachten*[1] die als cijfer meetellen voor het schoolexamen en rapporten. Elke school mag zelf bepalen of de PO onderdeel is van het schoolexamen. De weging van de diverse schoolexamens is niet meer vastgelegd en wordt overgelaten aan de sectie.

Deze praktische opdrachten kunnen betrekking hebben op elk willekeurig onderwerp. Enkele voorbeelden:

- De onderzoeksopdracht
- Het CZP 1
- DISCAPs
- Thema's
- Het CZP 2

Zijn er meer onderdelen van *het nieuwe CKV* die geschikt zijn om in een PO op te nemen?

De CKV sectie kan zelf bepalen of de leerlingen een praktische opdracht moeten doen en wat het onderwerp/de inhoud daarvan is.

[1] Een PO is NIET een PA! Belangrijke verschillen met een *praktische activiteit*: de opdracht krijgt wel een cijfer dat in de weging meetelt voor het SE cijfer. De activiteit was tot nu toe een verplicht onderdeel (met een eigen eindterm) van het schoolexamen voor CKV, maar in het handelingsdeel van het examen.

Cijfermodel 3: cijfers voor vakonderdelen

Elke school bepaalt zelf hoe het SE cijfer voor CKV tot stand komt. Voor elke eindterm (en subeindterm) moet je aangeven hoe je het beoordeelt:

1) een 'apart' cijfer voor het onderdeel in het PTA
2) wel een 'apart' cijfer, maar niet voor het PTA
3) afsluiten met een 'vink' (naar behoren, in orde)
4) afsluiten als onderdeel van het examendossier

Welke onderdelen krijgen een cijfer? Welke onderdelen worden op een andere manier afgesloten?

brainstormschema

eindterm	**onderdeel**	**beoordeling** wel/niet een apart cijfer?	**documentatie** dossier, toets, anders...	**weging SE** hoe vaak telt het mee? percentage
A verkennen	CZP1: kunstautobio	wel/niet		
B verbreden	per CAP	wel/niet		
B verbreden	per discipline/ theorie	wel/niet		
C verdiepen	Onderzoek	wel/niet		
C verdiepen	Presentatie	wel/niet		
D verbinden	CZP2: balansverslag	wel/niet		
	andere onderdelen	wel/niet		
	documentatie/ dossier	wel/niet		

Er zijn geen landelijke voorschriften voor de weging. Je bent vrij om de weging zelf vast te stellen.

Cijfers per vakonderdeel.

Hieronder een voorbeeld bij cijfermodel 3, Niet alle onderdelen krijgen in dit model een cijfer voor het SE/PTA. Het is slechts een voorbeeld, maar het kan natuurlijk ook anders.

eindterm	**onderdeel**	**beoordeling** wel/niet een 'eigen' cijfer? of onderdeel van dossier?	**documentatie** dossier, toets, anders...	**weging SE** hoe vaak telt het mee? percentage
A verkennen	CZP1 kunstautobio	*geen cijfer voor pta*	*onderdeel dossiercijfer*	*0x*
B verbreden	per CAP	*geen cijfer voor pta*	*onderdeel dossiercijfer*	*0x*
B verbreden	per discipline/ theorie	*wel*	*toetsen**	*2x*
C verdiepen	Onderzoek	*wel*	*logboek*	*2x*
C verdiepen	Presentatie	*wel*	*presentatie zelf*	*1x*
D verbinden	CZP2 balansverslag	*geen cijfer voor pta*	*onderdeel van dossiercijfer*	*0x*
	andere onderdelen	*nvt*		*0x*
	dossier	*wel*		*5x*

*** overweeg je losse toetsen, bepaal dan eerst waar het om gaat:**

1) reproductieve vragen (het reproduceren van kennis of het toepassen van kennis in een bekende situatie)

2) productieve vragen (kennis toepassen in een onbekende situatie. In dat geval moet je bedenken welke kennis van toepassing is)
De geest van de nieuwe eindtermen ademt productieve kennis.

Op de digitale handreiking van de SLO[1] staan ook enkele voorbeelden.

Alternatief: Studiepunten

Voorbeeld uit de schoolpraktijk

Leerlingen verdienen bij CKV een aantal studiepunten, (max 39.)
tussen de 39 en de 34 punten is een G op het rapport,
tussen de 33 en de 29 punten is een V op het rapport
en minder dan 29 punten is een onvoldoende.
Dit cijfer wordt bepaald bij afsluiting van CKV.

Hoe kan je deze studiepunten omrekenen naar een SE cijfer?

[1] http://handreikingschoolexamen.slo.nl

Een formele zaak: het PTA

Wat moet er in het PTA?
Het cijfer voor CKV is een belangrijke verandering. Temeer omdat dit cijfer een onderdeel van het combinatiecijfer zal zijn.

Het gaat om een formeel cijfer. Het is zaak om aan te geven welke onderdelen worden beoordeeld en wat de eventuele onderlinge weging van die onderdelen is. Elke school kent een eigen PTA systematiek en ook het examenvak CKV met nieuwe exameneisen moet zich daarin schikken.

Minimaal gaat het om het CZP, de culturele activiteiten, het onderzoek, de eindpresentatie en reflectie.

Leg je huidige PTA naast de nieuwe eindtermen. In hoeverre dekt je huidige PTA deze eindtermen?

De 11 (sub) eindtermen zijn verdeeld over 4 domeinen:

AVerkennen
het maken van een CZP1/ kunstautobiografie

B) Verbreden

a) actief nieuwe CAP's ondernemen
b) architectuur, beeldende kunst en vormgeving, dans, film, muziek, nieuwe media, theater en combinaties daarvan
c) CAP's verspreid over tenminste 3 (havo) 4 (vwo) kunstdisciplines
d) deze nieuwe CAP's analyseren
e) begrippenapparaten gebruiken

C) Verdiepen

a) onderzoeksopdracht
b) presentatie

D) Verbinden (het maken van een CZP2/ balansverslag)
Reflectie

Overwegingen/vragen:

Wil je alle 11 (sub) eindtermen in het PTA expliciet noemen?

Of hou je het liever iets meer globaal?

Waar moet je een eindcijfer voor CKV minimaal op baseren?

Op basis waarvan kan je een kandidaat een onvoldoende geven?

PTA Algemeen

In de bovenbouw van het voortgezet onderwijs in Nederland bouwt de leerling voor ieder vak geleidelijk zijn eindcijfer op. Ieder cijfer dat meetelt in dit eindcijfer, noemt men een schoolexamencijfer. Bij vakken die geen Centraal Examen kennen, bepaalt dit opgebouwde schoolexamencijfer voor 100% het diplomacijfer.[1]

Onderdelen van het PTA[2]

Het PTA is een formeel schooldocument waaraan door docenten en leerlingen rechten en plichten kunnen worden ontleend.
In de eerste plaats is het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) een document dat bedoeld is om leerlingen, ouders/verzorgers, docenten en directie te informeren over de inhoud en de wijze van afname van het schoolexamen. Het PTA dient voor kandidaten zo leesbaar en helder mogelijk te zijn.
In de tweede plaats is het PTA een verantwoording van de school aan de inspectie. Sommige scholen sturen de inspectie het PTA zoals dat onder kandidaten is verspreid; andere scholen sturen een uitgebreidere versie.

In het vakspecifieke deel van het PTA voor het nieuwe CKV worden de volgende onderdelen besproken:

- de onderdelen van het schoolexamen die worden getoetst en/of beoordeeld
- de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen
- de wijze van examinering (mondeling, schriftelijk, praktisch) van de verschillende onderdelen
- het gewicht/ de weging van de onderdelen
- het moment of periode dat een bepaalde onderdeel wordt beoordeeld
- indien het om een kennistoets gaat: de tijdsduur van de toets of onderdeel
- de mogelijkheden tot herkansing van de verschillende onderdelen
- het herexamen van het schoolexamen

Herkansingsregeling

De herkansingsregeling kan ook in het algemene, voor alle leerlingen geldende, deel worden opgenomen, mits daarover geen interpretatieverschillen kunnen ontstaan. Concreet betekent dit dat als in de herkansingsregeling bijvoorbeeld staat dat leerlingen na elke toetsweek/-periode één toets van één vak mogen herkansen, er dan voor die toetsweek/-periode voor een vak geen twee toetsen/praktische opdrachten mogen staan. Is dat wel het geval dan is het raadzaam duidelijk te vermelden welk onderdeel wel en welk onderdeel niet herkansbaar is.

---

1 https://nl.wikipedia.org/wiki/Schoolexamen

2 http://handreikingschoolexamen.slo.nl/ Tekst staat op de site van de SLO. Aangepast/bewerkt voor CKV voor de studiedag

Documenteren/dossier

Het is duidelijk: ook voor *het nieuwe CKV* moet men een en ander moet documenteren. Het woord 'dossier' dekt de lading. Bijna alle 500 h/v scholen werken bij CKV al jaren met een kunstdossier (soms ook 'cultuurdossier').

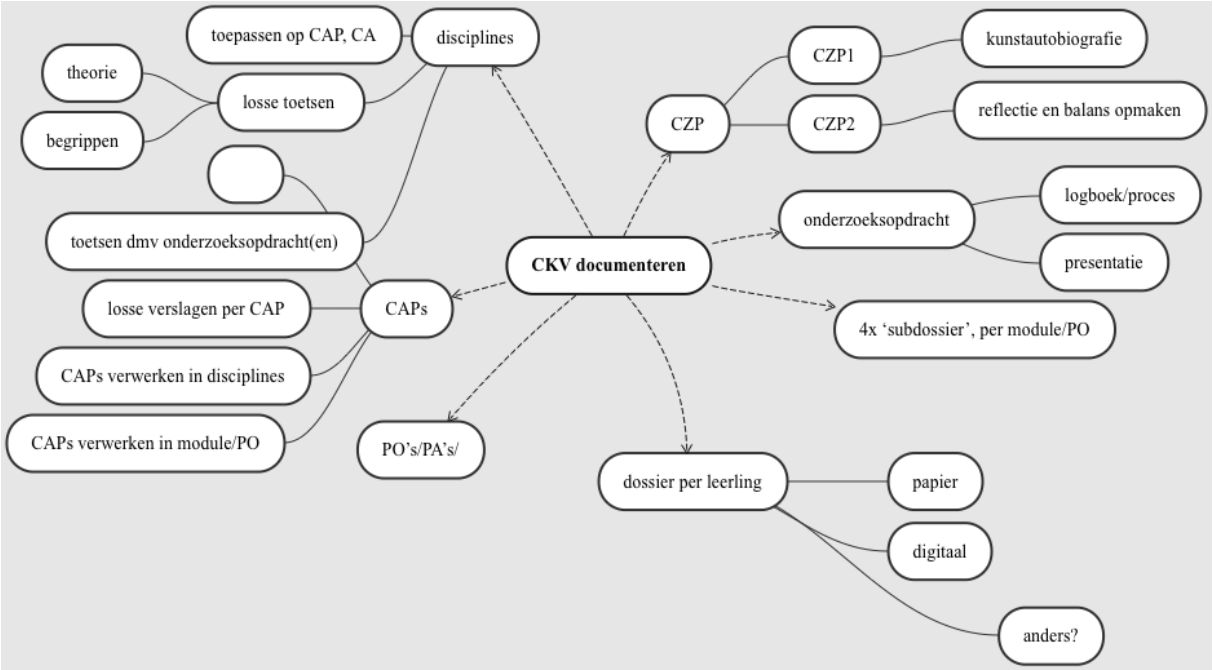

Documenteren

Ook in het nieuwe CKV zal het kunstdossier een belangrijke rol spelen. Documenteren blijft een onderdeel van het proces bij CKV: er zijn tussenproducten (denk aan domeinen A, B en C) e een eindproduct (domein D, verbinden).

Hieronder een aantal relevante citaten uit het adviesexamenprogramma

a) *De kandidaat kan de eigen ervaring met kunst, kunstzinnige interesses, kennis van en opvattingen over kunst beschrijven en daarop reflecteren, en het resultaat daarvan* ***gedocumenteerd vastleggen****.*

b) *De kandidaat kan de verkregen inzichten* ***documenteren*** *en verantwoorden in een daartoe geëigende vorm, zoals een presentatie, tentoonstelling, verslag, debat, beeld, film, performance*[1]*.*

c) *De leerling legt zijn antwoorden op deze vragen vast en deelt deze met anderen. Hij* ***documenteert*** *zijn persoonlijke opvattingen en ontwikkeling tot dan toe in bijvoorbeeld een* ***kunstautobiografie****.*

1 Advies, p 13

d) *De leerling geeft in een doorlopend proces (domeinen A, B, C én D) zijn ervaringen, beschouwingen en onderzoeken betekenis door deze toe te lichten en te **documenteren**, bij **voorkeur in de kunstautobiografie** uit domein A.* [1]

e) ***Gedocumenteerd vastleggen** is ruim te interpreteren. In het kader van het nieuwe programma voor CKV gaat het bijvoorbeeld om een kunstautobiografie in de vorm van gesproken of geschreven tekst, beeld, beweging en/of geluid.*[2]

f) *Omdat met eindterm B3 minstens drie (havo) of minstens vier (vwo) verschillende kunstdisciplines zijn gemoeid, zal de leerling als gevolg van deze eindterm minstens drie à vier keer in een of andere vorm zijn ervaring en beschouwing moeten **documenteren**.*[3]

Voor de c) ***kunstautobiografie***, geeft het examenprogramma ook duidelijke en concrete voorbeelden:

- *Welke ervaringen heb ik met kunst?*
- *Wat versta ik onder kunst?*
- *Welke kunst ken ik?*
- *Welke kunstdisciplines spreken mij aan en welke niet? Waarom?*
- *Wat blijft mij bij en is mij tot nu toe bijgebleven? Waarom?*
- *Wat heeft, en hoe is mijn kunstervaring en –kennis tot nu toe bepaald en gevormd?*
- *Hoe verhouden mijn opvattingen over kunst zich tot die van anderen? Van klasgenoten? Van andere leeftijdsgenoten?*
- *Wat weet ik van de opvattingen over kunst van anderen, zoals experts, kunstenaars, recensenten?*[4]

1 Advies, p 11
2 Advies, p 17
3 Advies, p 18
4 Advies, p 8

Hoofdstuk 4 Verkennen

In dit hoofdstuk

- Twee eindtermen voor het CZP1: kunstautobiografie
- Toelichting op *verkennen*
- Je CZP1 verkennen, concreet
- Bespreekpunten verkenning

Vooraf
Iedereen ontwikkelt al jong een eigen **cultureel referentiekader**: een persoonlijke verzameling van culturele en kunstzinnige ervaringen. Een belangrijk doel van CKV is het in kaart brengen van wat je hebt meegemaakt en geleerd op het gebied van kunst en cultuur. En wat je nu leuk, oninteressant of stom vindt. Dit wordt voor CKV vaak een 'kunstautobiografie' of een 'cultureelzelfportret' (CZP) genoemd.

Het cultureel zelfportret ligt aan de basis van het *het nieuwe CKV*. Twee van de vier eindtermen slaan op het CZP. Dit cursusboek maakt een onderscheid tussen CZP1(verkennen) en CZP2 (verbinden).

Het concept *CZP* is zeker niet nieuw. Vanaf de introductie van CKV is het cultureel zelfportret een vast onderdeel van het vak. Bijna alle scholen laten leerlingen in de eerste lessen een *kunstautobiografie* en aan het eind een *balansverslag* maken.
Ook in de onderbouw en het vmbo examenprogramma voor CKV speelt het CZP een belangrijke rol.

De essentie van het CZP:

1) aan het begin je ervaringen met kunst en cultuur in kaart brengen (CZP1/kunstautobiografie)

2) tijdens de CKV periode hou je je CZP bij

3) CKV rond je af met het CZP2. Je maakt dan de balans op, reflecteert op de ervaringen, het werk, het proces, en je geeft aan wat je nog meer met kunst en cultuur zou willen, op korte en langere termijn

Dit hoofdstuk gaat over het eerste deel van het CZP: het CZP1. In *het nieuwe CKV* is het belang van het verkennen van je heden en verleden een voorwaarde voor de overige drie eindtermen.

Vragen die bij het CZP1 – verkennen - centraal staan:

Wat is mijn cultureel referentiekader (CRK)?
Hoe ziet mijn culturele en kunstzinnige leefwereld en persoonlijke geschiedenis eruit ?
Wat weet ik en waar heb ik ervaring mee?

praktijkvoorbeeld

CZP vraag: Wat verwacht je van CKV te leren?

Als reactie schrijft een leerling:

Van CKV verwacht ik dat ik een kunstvorm leer uit te plooien, zodat ik er achter kom wat de gedachte erachter is. Verder hoop ik dat ik een hoop ervaring op doe op het gebied van verschillende vormen van kunst en cultuur, zoals alle disciplines.

Eindtermen voor domein A: verkennen, het CZP1

Domein A: verkennen, cultureel zelfportret deel 1

1. De kandidaat kan de **eigen ervaring** met kunst, kunstzinnige interesses, kennis van en opvattingen over kunst **beschrijven** en daarop **reflecteren**, en het resultaat daarvan **gedocumenteerd** vastleggen.

2. De kandidaat kan daarbij aangeven:

- wat de **eigen ervaring** met kunst is geweest
- welke **kennis** hij van kunst heeft
- wat zijn **kunstopvattingen** zijn
- hoe zijn ervaring, interesses, kennis en opvattingen m.b.t. kunst zijn gevormd
- hoe zijn ervaring, interesses, kennis en opvattingen zich verhouden tot die van anderen...

Toelichting op domein A[1]

Gedocumenteerd vastleggen is ruim te interpreteren. In het kader van het nieuwe programma voor CKV gaat het bijvoorbeeld om een kunstautobiografie in de vorm van gesproken of geschreven tekst, beeld, beweging en/of geluid.

[1] Advies, p 16

Je CZP verkennen, hoe doe je dat, concreet?

De 7 punten van Domein A	Volgens de eerste twee eindtermen gaat het om eigen ervaring, kennis en opvattingenvan de leerlingen, vooral met betrekking tot de 7 disciplines.
1) inventariseren: ervaring, kennis en opvattingen	
2) beschrijven: ervaring, kennis en opvattingen	
3) verduidelijken: ervaring, kennis en opvattingen	
4) uitwisselen ervaring, kennis en opvattingen	
5) hoe zijn ze gevormd: ervaring, kennis en opvattingen	
6) gedocumenteerd vastleggen: Denk aan een CZP in de vorm van gesproken of geschreven tekst, beeld, beweging en/of geluid. ervaring, kennis en opvattingen	
7) verhouding tot die van anderen: ervaring, kennis en opvattingen	

Bespreekpunten Verkenning

a) Beoordeling CZP vanaf 2017-18

b) Rol CZP bij het vaststellen van het SE cijfer

c) Aparte cijfers voor CZP1 en CZP2

d) Een cijfer voor de beide CZPs

e) CZP onderdeel van het eerste en laatste lesblok

f) CZP als ‘losse’ PO (los van verbreding en verdieping)

g) Veel tijd uittrekken voor het CZP

h) Leerlingen onder de les aan hun cultureel zelfportret laten werken

i) Leerlingen korte CZP1 presentaties aan elkaar laten geven

j) Leerlingen het CZP laten aanvullen met reflectie op DISCAPs en onderzoek

k) Ook culturele/kunstzinnige ervaringen los van het vak CKV vragen

l) Leerlingen vanaf de onderbouw een CZP laten maken

Docenten over het CZP

Het CZP is het belangrijkste onderdeel van het vak

*Elk schooljaar wordt het CZP **geëvalueerd en zo nodig bijgesteld***

Een boekje/schoolsite met tips voor het CZP

Het CZP begint in de brugklas en loopt door tot in de bovenbouw

Hoofdstuk 5 Verbreden

In dit hoofdstuk

- Twee eindtermen voor DISCAPs: CAPs, disciplines en thema's
- Toelichting op *verbreden*
- Bespreekpunten DISCAPS
- Bespreekpunten 'losse' CA's en CAPs'
- Bespreekpunten disciplines
- Bespreekpunten mini-onderzoeken
- Bespreekpunten thema's/dimensies/invalshoeken

Vooraf
Ook voor domein B geldt: *een creatieve en onderzoekende houding*

Welke CAPs en disciplines stel je in *het nieuwe CKV* aan de orde? Hoe organiseer je het een en ander? Bij elke discipline hoort een CAP. Dat is de strekking van deze eindterm. In dit boek wordt daarom de afkorting *DISCAP* vaak gebruikt.
Uitgangspunt van *het nieuwe CKV* is een inhoudelijke verdieping van het vak door middel van theorie en onderzoek. Darnaast is het mogelijk om thema's te gebruiken als uitgangspunten voor de CAP's en de disciplines. Er worden zelfs 11 thema's genoemd.

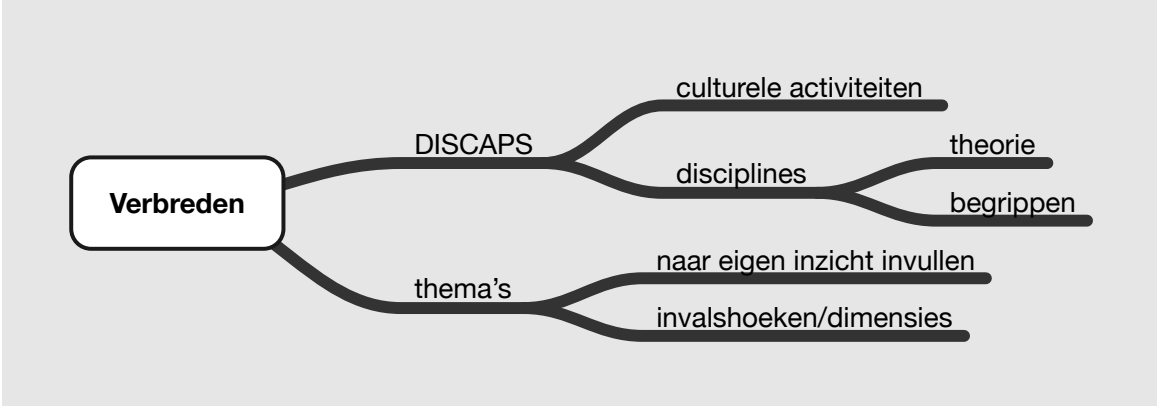

Theorie en begrippen zijn technische hulpmiddellen om kunst te duiden, te begrijpen en te analyseren. Daarbij spelen onderzoekende vragen en opdrachten een belangrijke rol. Mini-onderzoek bij de 3 of 4 DISCAPs ligt voor de hand.

Niet teveel willen doen. Niet alle 7 disciplines hoef je te behandelen. Er is veel te weinig tijd om alle 7 disciplines *verdiepend* te bespreken. Voor havo gaat het om 3 DISCAPS, voor vwo 4. Meer disciplines mag je best behandelen, wel, maar zorg daarbij dat er voor andere vakonderdelen genog tijd overblijft.

CAPs zijn door de opstellers van de eindtermen **bewust** onlosmakelijk gekoppeld aan disciplines. Vandaar de afkorting DISCAPs.

De intentie van deze eindtermen is duidelijk: de theorie en de begrippen staan in dienst van de waardering van de kunst.

Onderzoek op DISCAP niveau

Ook bij de DISCAPs kan je een onderzoekende en creatieve houding stimuleren. Dit kan door kleine onderzoekende uitdagingen – zeg maar *mini-onderzoeken* - in te bouwen.
Zo wordt de leerling alvast naar de grote onderzoeksopdracht (zie hoofdstuk 5) begeleid.

Hoe? De theorie over bijvoorbeeld film, beeldend of architectuur laten toepassen op een CAP.

Cultureel Referentiekader verbreden

Eindtermen voor domein B: verbreden, CAPs, theorie en thema's

3. *De kandidaat kan ervaringen met nieuwe kunstzinnige activiteiten die worden aangeboden in een levensechte, professionele context, beschouwen en waarderen.*

4. *De kandidaat kan inhoud, vorm en betekenis van uitingen in tenminste drie/vier kunstdisciplines vanuit een of meerdere van de volgende dimensies of thema's beschouwen*:

Schoonheid en lelijkheid	Autonoom en toegepast	Ambachtelijk en industrieel
Amusement en engagement	Feit en fictie	Digitaal en analoog
Individueel en coöperatief	Traditie en innovatie	Herkenning en vervreemding
Lokaal en globaal	Mono- multi- en interdisciplinair	

Toelichting op domein B[1]

De verschillende kunstdisciplines waar eindterm B4 op doelt:

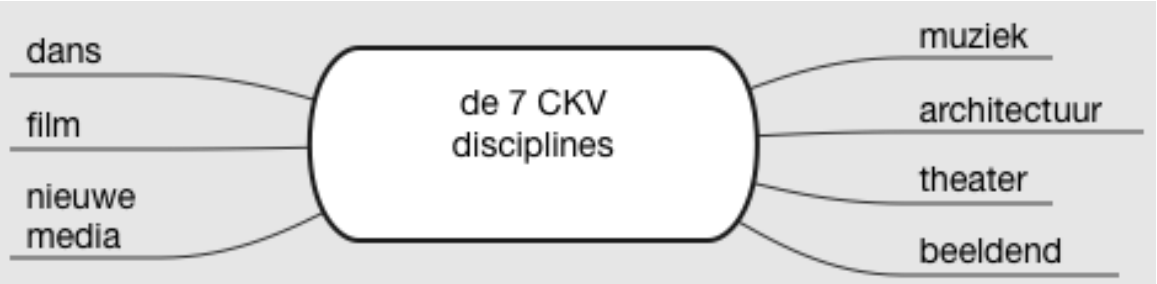

Scholen, docenten en leerlingen kunnen eigen keuzes maken uit de genoemde disciplines. ***De commissie stelt dat voor havo ten minste drie en voor vwo vier verschillende kunstdisciplines worden gekozen.***

*De in eindterm B3 opgenomen toevoeging '****aangeboden in een levensechte, professionele context'*** *is bedoeld om te garanderen dat leerlingen in contact komen met de hedendaagse wereld van de kunsten, zoals die te vinden is op festivals en events, in musea en galeries, in de gebouwde omgeving (architectuur), in beeldentuinen, schouwburgen, concertzalen, ontwerpstudio's, bioscopen en filmhuizen.*

De dimensies zijn discipline-overstijgende ***thema's*** *van waaruit de totstandkoming en verschijningsvormen van kunst, de betekenissen die makers en publiek eraan geven en haar sociaal-maatschappelijke functies beschouwd, geanalyseerd en bediscussieerd kunnen worden. Het* ***begrippenapparaat*** *dat bij het nieuwe examenprogramma CKV wordt gehanteerd zal in de handreiking worden beschreven. Daartoe kunnen (delen van)* ***bestaande begrippenlijsten****, zo nodig worden aangepast aan de diversiteit van het hedendaagse kunstenveld en aan de eisen van het nieuwe examenprogramma CKV.*

Omdat met eindterm B3 minstens drie (havo) of minstens vier (vwo) verschillende kunstdisciplines zijn gemoeid, ***zal de leerling als gevolg van deze eindterm minstens drie à vier keer in een of andere vorm zijn ervaring en beschouwing moeten documenteren.***

[1] Advies, p 16

Toelichting verbreding, CAPs

In *het nieuwe CKV* spelen de culturele activiteiten duidelijk een andere rol en hebben ze een nieuwe functie. Dit betekent voor sommige scholen een flinke aanpassing van het CKV programma.

Culturele activiteiten zijn tot nu toe altijd een doel op zich geweest, met een eigen eindterm. Maar nu zijn ze niet los te zien van theorie en praktijk van de discipline's, thema's en onderzoek. Op veel scholen verdwijnen waarschijnlijk de verslagen bij de CA's, om plaats te maken voor CAPs die voor de hele klas uitgezocht worden.

Wat is dan nog de functie van individuele culturele activiteiten, door de leerling zelf uit te zoeken en te bezoeken Het aantal verplichte culturele activiteiten is ook gehalveerd. Moest de havo leerling minimaal 6 CA's ondernemen, nu zijn dat er 3

Bespreekpunten Verbreding, CAPs

a) Hoeveel CA's en CAPs?

b) Individuele CA's

wil je vanaf 2017/18 individuele CA's verplichten?
hoeveel?
geef je voor deze CA's een cijfer?
waarop baseer je dit cijfer?
hoe zwaar weegt dit cijfer ten opzichte van andere vakonderdelen?
spelen verslagen/kijkwijzers een rol? Wat is dan de functie en het doel?

d) Verplichte CAPs

Ga je meer dan het minimum (h 3, v 4) verplichten?
Hoe organiseer je de verplichte CAPs?
losse opdrachten
in een DISCAP
onderdeel van een thema
onderdeel van onderzoeksvraag, mini-onderzoek
integratie in thema's/blokken/PO's

e) Verwerken CAPs

standaard verslag (kijkwijzer)
in een DISCAP
mini-onderzoek
gesproken of geschreven tekst
beeld
beweging
geluid
presentatie
reflectie
onderdeel blok/thema/discipline

f) Organisatie CAPs

Doel van de CAPs bespreken: gaat het om theorie of praktijk
Is een CAP een *kapstok* voor een discipline: ter illustratie van theorie en begrippen?
Of is een discipline een kapstok voor een CAP?
Bij elke CAP kleine onderzoeksopdrachten/proeven – mini-onderzoeken laten maken?
Is een CAP of CA altijd het onderwerp of de basis van de grote onderzoeksopdracht van domein C?
Beoordeling CAPs en CA's
onderdeel van de thema's/blokken/PO's
eigen beoordeling, los van andere vakonderdelen
afvinken
anders, namelijk .....

Toelichting verbreding, disciplines

In *het nieuwe CKV* spelen een beperkt aantal discipline's een centrale rol en hebben deze een andere functie. Dit betekent voor de meeste scholen een verandering van praktijk.

De begrippen en de theorie van een discipline: voor de ervaren CKV docent is dit geen probleem. In de 'oude' methodes is veel aandacht voor de belangrijkste termen en begrippen per discipline. De digitale handreiking van de SLO is een goede en actuele bron van informatie.

Kennismaking met verschillende disciplines kan een doel op zich zijn, maar toch ook weer niet los te zien van de CAPs.

Bespreekpunten Verbreding, Disciplines

1. Welke disciplines komen per cohort/jaarlijks/structureel aan de orde?
2. Zijn dat er minimaal 3 (havo) of 4 (vwo)? Of meer?
3. Zijn er disciplines die misschien nooit aan bod zullen komen? Waarom?
4. Wat neem je tav disciplines en CAPs expliciet op in het PTA?
5. Worden de disciplines klassikaal behandeld?
6. Hoe koppel je een CAP aan een discipline??
7. Er is een nieuwe discipline bijgekomen: *nieuwe media*. Ga je deze aanbieden?
8. Moet het onderzoek een relatie hebben met een (al dan niet klassikaal behandelde) discipline?
9. Organisatie:
   - Is er genoeg deskundigheid voor de 7 disciplines?
   - Hoeveel lessen trek je uit voor een discipline/DISCAP?

10. Documentatie: afronding per discipline:
- kennistoets
- PO
- mini-onderzoek
- DISCAP toets

11. Beoordeling van de disciplines:
- cijfer dat meetelt in de weging
- afvinken
- DISCAP cijfer
- anders, namelijk .....

Welke nieuwe media kunstenaars behandel je bij CKV? Bijvoorbeeld
Annie Abrahams Doug Aitken Cory Arcangel Guy Bleus Péter Forgács Junichi Kakizaki Rafael Lozano-Hemmer?

Welke nieuwe media wil je aan de orde stellen? Bijvoorbeeld

- ASCII-art
- Bio Kunst
- Computerkunst
- Digitale kunst
- Digitale poëzie
- Tradigital kunst
- Elektronische kunst
- Evolutionaire kunst
- Generative art
- Glitch Art
- Hacktivism
- Informatie kunst
- enz
- enz

Toelichting verbreding, thema's[1]

In *het nieuwe CKV* kunnen de 11 'thema's' oftewel 'dimensies' ook een rol spelen. Een duidelijke definitie van 'dimensie' of 'thema' is niet te vinden in de eindtermen of de toelichting op de eindtermen. 11 thema's worden expliciet vermeld in eindterm B, maar daar is verder geen inhoud aan gegeven.

Behelzen 'thema's' leerstof waar je een cijfer voor wil geven?
Of is het meer een handreiking of suggestie voor het thematisch ordenen van leerstof?
Dat moet je zelf bepalen.

Met thema's werken is natuurlijk niet nieuw: de vertrouwde methodes hadden vaak aparte hoofdstukken of boekjes rond een thema zoals de Stad, de vreemdeling, enz.

In de 'oude' methodes is veel aandacht voor de belangrijkste termen en begrippen per discipline en soms ook per thema. De digitale handreiking van de SLO is een actuele bron van informatie. Methodemakers gebruiken de thema's voor hoofdstukken en kateren.

Bespreekpunten Verbreding, Thema's

Waarvoor thema's gebruiken
- Overkoepelende stuctuur
- Verbindend verhaal
- Lesstof ordening
- Hoeveel thema's heb je nodig?
- Mag/wil je ook eigen thema's gebruiken ipv de 11 dimensies die in eindterm 4 worden genoemd?
- Thema's apart beoordelen?
- Een thema als PO?
- Een thema als kader voor een onderzoeksonderwerp?

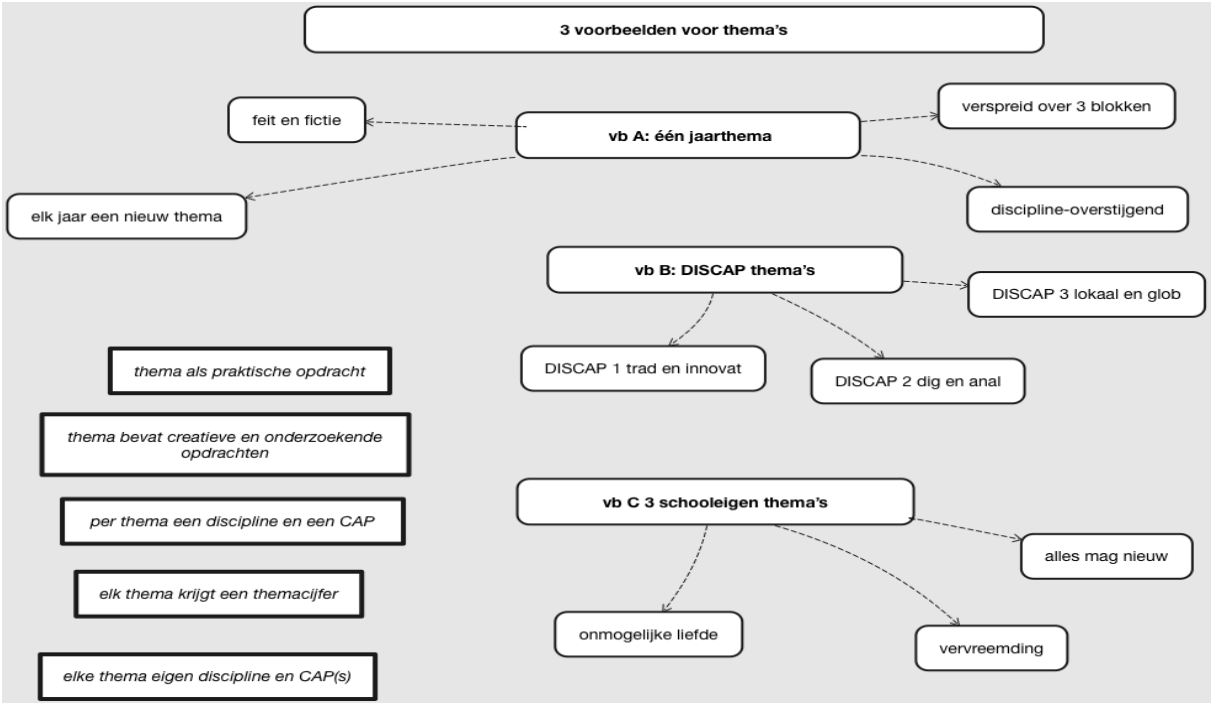

[1] In de eindtermen staat 'dimensies', maar in de toelichting van de Adviescie worden dimensies ook 'thema's' genoemd. In dit boek gebruik ik meestal het woord 'thema's'.

Hoofdstuk 6 Verdiepen

In dit hoofdstuk

- Vier eindtermen voor de onderzoeksopdracht
- Toelichting op *verdiepen*
- Waat gaat de onderzoeksopdracht over?
- Soorten onderzoeksvragen
- 25 suggesties
- Werken met PO's
- Stappenplan

Vooraf
Waarom wil OCW een onderzoeksopdracht in *het nieuwe CKV*? Het vak moet meer diepgang krijgen en onderzoek gaat daarbij een centrale rol spelen. Meer dan in het verleden staat een *creatieve en onderzoekende houding* van de leerling centraal.

De steekwoorden bij alle eindtermen zijn *verdieping*, *kwaliteit* en de *actieve leerling*.

Verdieping
Leerlingen verwerven de kennis en vaardigheden die nodig zijn om kunstuitingen in hun context te kunnen onderzoeken.

Kwaliteitsslag
Doel van OCW is de kwaliteit van het vak te verhogen.

De leerling activeren
Niet consumeren maar kunst actief meemaken.

De onderzoeksopdracht is hiervoor essentieel, met maar liefst 4 van de in totaal 9 CKV eindtermen.
Hieronder in beeld de verschillende onderdelen die een rol kunnen spelen.

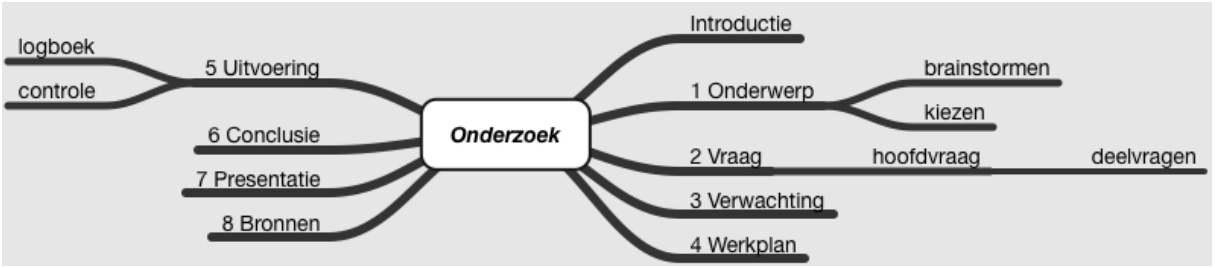

Onderdelen van een onderzoeksopdracht

Wat laat je onderzoeken? Een CAP, een discipline? Allebei, een DISCAP? Of is de leerling vrij een eigen onderwerp te kiezen, los van CAPs en disciplines?

Eindtermen voor domein C, de onderzoeksopdracht

5. *De kandidaat kan, individueel en/of in een klein team van medeleerlingen, een artistiek creatief proces of een aspect daarvan onderzoeken.*

6. *De kandidaat kan hierbij gebruik maken van voor dit onderzoek of proces geschikte werkwijzen, in de vorm van*
   - *praktische activiteiten en beschouwend onderzoek*
   - *de voor dit onderzoek vereiste creërende en analytische vaardigheden*
   - *diverse bronnen in verschillende media*
   - *zijn culturele omgeving*

7. *De kandidaat kan hierbij gebruik maken van de onder domein B opgedane kunsttheoretische en/of cultuurhistorische kennis. De vwo-kandidaat kan aanvullend deze kennis kritisch analyseren en contextualiseren.*

8. *De kandidaat kan de verkregen inzichten documenteren en verantwoorden in een daartoe geëigende vorm, zoals een presentatie, tentoonstelling, verslag, debat, beeld, film, performance.*

Toelichting op domein C[1]

Wat is de achterliggende gedachte bij de onderzoeksopdracht voor CKV? De steekwoorden zijn *verdieping*, *kwaliteit* en de *actieve leerling*.

De toelichting gaat dieper op deze vraag in:

"Kunst actief meemaken, dat is het doel van het vak CKV volgens de Vernieuwingscommissie. De keuze van de commissie voor het begrip 'meemaken' komt voort uit drie overwegingen. Bij CKV gaat het ten eerste om het actief ervaren van kunst door kunstuitingen in levensechte professionele contexten mee te maken.
Ten tweede worden de receptie en reflectie, in overeenstemming met wetenschappelijke inzichten, opgevat als een actief, constructief en productief proces. Kunst ervaren en beschouwen is geen kwestie van passief consumeren, maar vraagt van leerlingen een actieve betrokkenheid, inzet en het kunnen toepassen van relevante kennis en vaardigheden.

Omdat bovendien de betekenis van kunst nooit vastligt, is het meemaken van kunst zowel een ervaring als een creatief proces, dat een open en onderzoekende houding vereist.
Om de leerling in staat te stellen kunst actief mee te maken, zou het vak CKV bij de leerlingen de daarvoor geëigende (open, creatieve en onderzoekende) houding, de noodzakelijke kennis en de benodigde vaardigheden moeten ontwikkelen.[2]
Door het onderzoeken van een of meer aspecten van een artistiek creatief proces, verdiept de leerling zich, alleen of met medeleerlingen, in bijvoorbeeld:

- *de productie van een kunstwerk of kunstzinnige uiting;*
- *de (facilitering van of bemiddeling bij de) uitvoering van een kunstwerk of kunstzinnige uiting;*
- *de (in de loop der tijd wisselende) publieke ontvangst en waardering (receptie) van een*
- *kunstwerk of kunstzinnige uiting.*

---

1 Advies, p 17

2 Advies, p 9

Bij dit onderzoeken past de leerling (onderzoeks)vaardigheden toe. De leerling maakt daarbij gebruik van praktische activiteiten en beschouwend onderzoek.

De leerling leert om:

- *ideeën en vragen te genereren om tot een probleemstelling te komen*
- *de gestelde vragen te exploreren en te beantwoorden door informatie, verkregen uit o.a. observaties, experimenten, interviews en/of bronnenonderzoek te verzamelen en te analyseren*
- *de inzichten die het onderzoek heeft opgeleverd samen te vatten in vragen, bevindingen, conclusies en/of suggesties voor nader onderzoek*
- *de onderzoeksresultaten te presenteren*
- *het gehele onderzoek (proces en opbrengsten)te evalueren.*

Afhankelijk van de aard en het doel van het onderzoek neemt de presentatie van wat de verdieping in Domein B heeft opgeleverd, de vorm aan van een onderzoeksverslag, al dan niet in combinatie met een presentatie of kunstzinnige uiting."[1]

Checklist bij de eindtermen voor de onderzoekopdracht

Welke mogelijkheden en/of eisen spelen voor jouw school een belangrijke rol?

Hieronder mogelijkheden uit de eindtermen

	wel	**niet**
praktische activiteiten beschouwend onderzoek		
creërende vaardigheden		
analytische vaardigheden		
diverse bronnen in verschillende media		
de culturele omgeving		
kunsttheoretische kennis		
cultuurhistorische kennis		
tentoonstelling		
onderzoeksverslag		
debat		
beeld		
film		
performance		

1 Advies, p 11

Waar gaat de onderzoeksopdracht over?

Welke onderwerpen zijn geschikt, wat blijft buiten beschouwing? Het antwoord op deze vraag bepaalt de school zelf.

10 relevante vragen

Moet de onderzoeksopdracht iets te maken met

a) domein B, *verbreden*?

b) Een DISCAP?

c) Een CAP?

d) Een discipline?

e) Allebei?

f) Misschien een thema?

g) Of is de leerling vrij een eigen kunstzinnig onderwerp te kiezen, los van DISCAPs, CAPs, thema's en disciplines?

h) Moet een onderzoek sowieso gericht zijn op een culturele activiteit? Of bijvoorbeeld 2 CAPs?

i) Gaat het om lesinhoud die eerder tijdens CKV aan de orde is geweest?

j) Mag elke CKV collega hier een eigen keuze in maken?

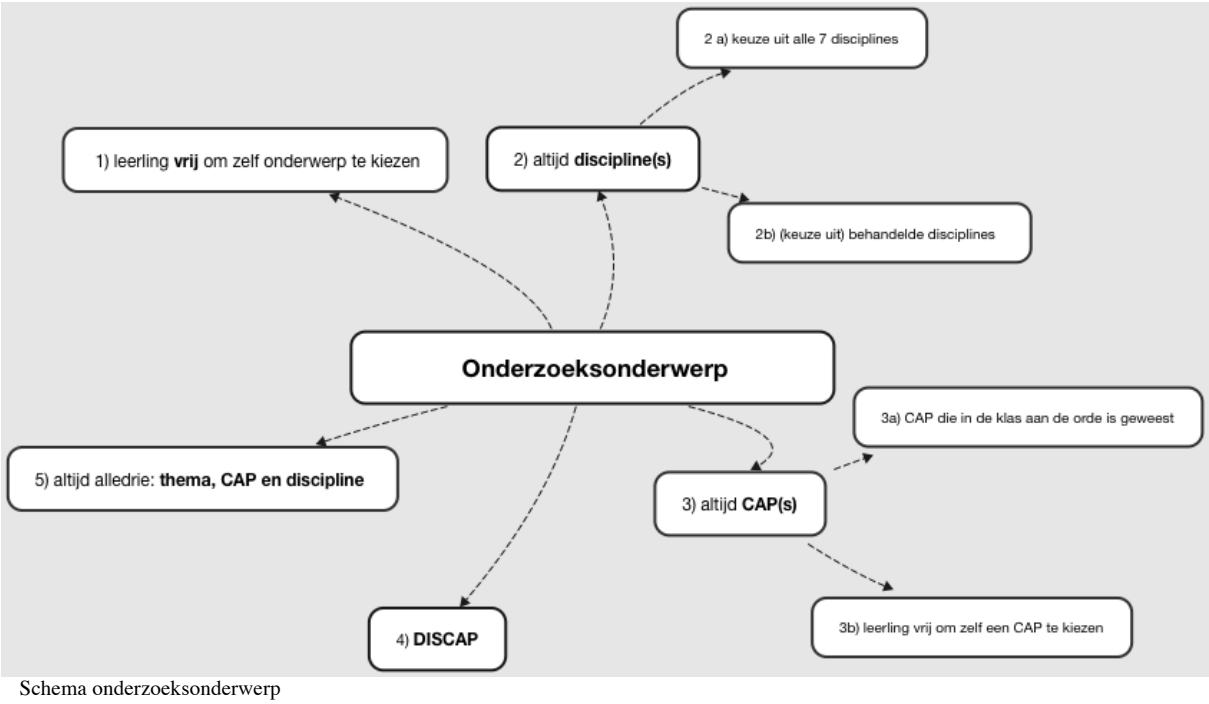

Schema onderzoeksonderwerp

Soorten onderzoeksvragen

Bij een onderzoeksopdracht hoort een onderzoeksvraag. Hieronder een overzicht van de mogelijkheden[1].

1) *Beschrijvende, verkennende of beeldvormende onderzoeksvragen*

Op basis van onderzoek een situatie of persoon beschrijven. Nodig hierbij: zeer concrete deelvragen

2) *Vergelijkende onderzoeksvragen*

Overeenkomsten en/of verschillen aangeven.

3) *Verklarende onderzoeksvragen*

Je zoekt dan een antwoord op de vraag "Hoe komt het dat...?"

4) *Waardebepalende of evaluatieve onderzoeksvragen*

Een oordeel over een onderwerp geven

5) *Voorspellende onderzoeksvragen*

Een hypothese opstellen die aangeeft hoe een bepaald onderzoek volgens de onderzoeker zal verlopen en dan nagaan of dat ook inderdaad zo is

6) *Probleemoplossende onderzoeksvragen*

Op basis van onderzoek een concreet probleem proberen op te lossen.

In welke categorie passen deze vragen?

- Wat zijn de verschillen tussen de graffiti in Amsterdam en Rotterdam? *Categorie 2, vergelijkende vragen*
- Waarom raken mensen ontroerd door het werk van ....? *Categorie…*
- Wat is de invloed van openbare kunst in een volksbuurt? *Categorie…*
- Welke oude NS stations moeten NIET worden gesloopt? *Categorie…*
- Mag een film als Er ist Wieder Da wel vertoond worden? *Categorie…*
- Welke verschillen zijn er tussen populaire muziekzenders? *Categorie…*
- Wat is mooi en lelijk aan ons schoolgebouw? *Categorie…*
- Welke monumenten in Nederland kunnen ze beter slopen? *Categorie…*
- Wat maakt een film spannend? *Categorie…*
- Is imitatie eigenlijk jatwerk? *Categorie…*

Omgaan met vragen
Stel een leerling komt met een van deze vragen. Hoe ga je ermee om? Welke vragen vallen zonder meer af? Of spoor je de leerling aan de vraag aan te passen?

[1] betreft onderzoeksvragen die vaak voorkomen in het voortgezet onderwijs

Bespreekpunten voor de onderzoeksopdracht

1) De opdracht is uitdagend, prikkelt de nieuwsgierigheid, stimuleert creatief denken.
2) Ga creatief en ontspannen om met de onderzoeksopdracht.
3) Geef aansprekende en makkelijke voorbeelden voor onderzoek. Inleiden met een verhaal, film, object.
4) Bedenk aansprekende voorbeelden van onderzoeksmogelijkheden op school, in de buurt, in de media.
5) Duidelijke structuren aanbieden.
6) Gebruik een stappenplan voor onderzoek en presentatie.
7) Introduceer de grote onderzoeksopdracht (domein C) ruim op tijd. Probeer het af te ronden voor de voorjaarsvakantie.
8) Laat leerlingen in groepjes van 2 tot 4 werken.
9) Laat leerlingen vanaf het begin nadenken over de presentatie. Laat oude presentaties zien (tzt).
10) Geef in het begin al aan aan dat de presentatie creatief en aansprekend mag zijn.
11) Zijn er PA's bij die (deels) aan de criteria voor onderzoek en/of presentatie voldoen? Zijn deze om te bouwen tot een onderzoeksopdracht? Zie ook hoofdstuk 8 voor voorbeelden van PA's.
12) Voor de 'grote' opdracht van domein C onderzoeksvragen inbouwen bij de CAPs en disciplines.
13) Maak een docentenhandleiding en een leerlinghandleiding voor de onderzoeksopdracht.
14) Maak voor de leerlingen een draaiboek/logboek/schema voor het onderzoek en de presentatie.
15) Stel duidelijke deadlines.
16) Als het nuttig is, sluit dan aan bij inhoudelijk onderzoek voor andere vakken.
17) Neem de onderzoeksopdracht expliciet op in het PTA.
18) Geef hierbij een weging voor het SE cijfer aan (bijvoorbeeld 20%).
19) Maak de beoordelingscriteria vooraf bekend en bespreek deze met de leerlingen.
20) Stel duidelijke voorwaarden aan de presentatie.
21) Beperk de presentatietijd (bijvoorbeeld 8 - 10 minuten per onderwerp).
22) Maak duidelijk dat de presentatie vooral gaat om de resultaten van het onderzoek.
23) Waar het kan, sluit aan bij wat de leerling al heeft geleerd of moet doen voor andere vakken.
24) Documentatie is verplicht. Bepaal wat je verstaat onder *documentatie* (hoofdstuk 8).
25) Laat leerlingen een examendossier (cultuurdossier/kunstdossier) maken: Het dossier bevat: CZK1, CZK2, verwerkingen van CAPs en CA's, theorie van minstens 3/4 disciplines, thema's, logboek onderzoek en de presentatie.

Advies: *Niet opnieuw het wiel gaan uitvinden! Zoek aansluiting bij andere vakken.*

Werken met praktische opdrachten (PO's) bij CKV

Op zeer veel – zo niet alle -scholen is een praktische opdracht een onderdeel het examenprogramma van het schoolonderzoek. Het staat in het PTA. Het cijfer van de PO wordt meegewogen in het schoolonderzoek cijfer. PO's worden soms ook miniprofielwerkstukjes genoemd, omdat onderzoek(je)s het doel zijn bij de meeste PO's.

Met deze 4 nieuwe eindtermen voor de onderzoeksopdracht sluit CKV vanaf 2017-18 aan op de praktijk van veel andere vakken in de Tweede Fase.

De CKV sectie kan in het PTA van *het nieuwe CKV* ook een of meer PO's opnemen. Zeker gezien het belang van onderzoek is dit het overwegen waard. De CKV sectie kan dus zelf bepalen of de leerlingen een of meer praktische opdrachten moeten maken en wat de inhoud daarvan is.

De PO kan betrekking hebben op elk willekeurig onderwerp of deel van het CKV examen.

Voorbeelden

- Blokken
- Thema's
- Disciplines met een CAP
- CZP 1 en 2, samen of afzonderlijk
- Onderzoeksopdracht (de grote)

Het voordeel van de PO is dat het duidelijkheid geeft: niet allemaal afzonderlijke onderdelen die in de weging meetellen.

De weging van de diverse schoolexamens is niet meer vastgelegd en wordt overgelaten aan de sectie.

Waar gaat het om?

- Sluit waar mogelijk aan bij de onderzoekspraktijk van de andere vakken in de tweede fase.
- Wees duidelijk: een PO is niet een PA! Het 'oude'huidige vak CKV kent praktische activiteiten als examenverplichting in het handelingsdeel van het examen. In het nieuwe examenprogramma zijn PA's niet meer verplicht. Maar ze mogen nog wel.
- Stel vooraf vast hoeveel tijd het onderzoek mag kosten. 20 uur lijkt redelijk (voor een PWS staat 80 uur voor een praktische opdracht is dat vaak 15-30 uur), maar kijk ook wat de andere vakken doen.
- Kijk in eerste instantie naar het examenvak maatschappijleer, dat samen met CKV in het combinatiecijfer zit.
- Welke ander vakken hebben praktische opdrachten – PO's – in het schoolonderzoek?
- Verzamel een lijst van PO's (onderwerpen en regels) van andere vakken.
- Hoe worden de PO's van andere vakken beoordeeld?
- Kent de school vakoverstijgende examenregels voor PO's (vaak in het PTA te vinden)?
- Ga na of deze regels ook voor CKV kunnen of moeten gelden.
- Wat is het schoolbeleid ten aanzien van herkansingen voor PO's?
- Ga na hoe de PO's bij ander vakken worden gepresenteerd en hoe deze presentaties worden beoordeeld.

Stap voor stap: het verloop van de onderzoeksopdracht

WAT	WIE
1) de onderzoeksopdracht aan de klas presenteren	docent
2) een onderwerp bedenken om te onderzoeken	leerling en docent
3) een onderzoeksvraag of probleemstelling formuleren	leerling met docent
4) informatie verzamelen	leerling
5) de verzamelde informatie analyseren	leerling
6) relevante antwoorden en conclusies formuleren	leerling
7) de resultaten presenteren	leerling
8) onderzoek en presentatie evalueren	leerling en docent

Beoordeling onderzoeksopdracht

De onderzoeksopdracht is een nieuw en belangrijk onderdeel van CKV.

Voor het schoolexamen moet je een cijfer vaststellen.

Bespreekpunten

1) Eigen ervaring. Heb je als docent van een ander vak ervaring met het beoordelen van onderzoek en/of praktische opdrachten. Bijvoorbeeld als docent Kunst Algemeen?

2) Is deze ervaring relevant voor het beoordelen van de onderzoeksopdracht bij CKV?

3) Weging onderzoek. Hoe zwaar gaat dit cijfer voor CKV meetellen ten opzichte van de andere cijfers in het schoolexamen CKV?

4) Welke ander eindtermen laat je meetellen bij het cijfer voor de onderzoeksopdracht? Bijvoorbeeld eindterm B, CAPs en theorie?

5) Of wil je liever de CAPs en de theorie apart beoordelen en becijferen?

6) Samen met een collega het cijfer bepalen?

7) Kies je voor een apart cijfer voor de onderzoeksopdracht

    a. welke onderdelen van de opdracht wil je afzonderlijk beoordelen?

    b. hoe is de afzonderlijke weging van de onderdelen?

    c. wil je het onderzoeksverslag beoordelen?

Handleiding onderzoeksopdracht, voorbeeld

Opdracht: onderzoek een kunstzinnige uiting, een kunstdiscipline of iets anders dat met kunst te maken heeft
Aantal Slu: 20

Opstarten, uitvoeren, verslag en presentatie

De uitvoering, het verslag en de presentatie in groepjes (2-3 leerlingen)

Fase I Om het proces op te starten

a) Instructies vooraf (docent)
b) Startformulier (per groepje)
c) Plan van aanpak (werkplan)
d) Logboek (belangrijk voor het verloop van het onderzoek en het maken van het verslag)

Fase II Onderzoek, uitvoering

a) Keuze onderwerp (kunstdiscipline, CAP, DISCAP, vraag, probleem ...?)
b) Beknopt het onderwerp beschrijven
c) Wat wil je/willen jullie onderzoeken? Formuleer een onderzoeksvraag
d) Informatie verzamelen over het onderwerp
e) Informatie toetsen op betrouwbaarheid en relevantie

Fase III Verslag onderzoek

Verslagformulier

Fase IV Presentatie, stap voor stap

a) Wat wil je presenteren?
b) Aan wie presenteer je het (klas, docent, anderen)?
c) Kies een definitieve presentatievorm
beeldend, webpagina, vlog, 2-D of 3-D, geschreven, Powerpoint, performance, enz

Fase I Opstarten
Met deze 4 formulieren kan je het proces opstarten

Ia) Instructies vooraf

1) Maak in overleg met docent een groepje van 2 of 3 leerlingen.
2) Onderwerp kiezen, in overleg met docent.
3) Vul het startformulier in.
4) Gebruik het logboek om een plan van aanpak te maken.

Ib) Startformulier

Naam/klas leerling	
Naam/klas leerling	
Naam/klas leerling	
Datum aanvang onderzoek	
Paraaf docent	

Ic) Plan van aanpak en taakverdeling

Titel/onderwerp opdracht: ……
Per onderzoeksgroep invullen.

Activiteit	Wie doet wat?	Wanneer moet dit af zijn? (datum)	Hoeveel tijd hebben we nodig?

Id) Logboek
Titel/onderwerp opdracht: ……

Logboekformulier bij stap/deelopdracht: ……..

Logboek					
Datum	**Tijd**	**Verrichte werkzaamheden**	**Datum volgende afspraak**	**Afspraken met docent gemaakt**	**Paraaf docent**
		onderwerpkeuze			
		onderwerp beschrijven			
		onderzoeksvraag vaststellen			
		informatie verzamelen			
		onderzoeksvraag voorleggen			
		informatie verzamelen			
		informatie toetsen			
		conclusies trekken			
		verslag af			
		presentatievorm vaststellen			
		presentatie geven			

Fase II Onderzoek, uitvoering
IIa) Kies een onderwerp (discipline, thema, CAP, DISCAP...?)

IIb) Beknopt het onderwerp beschrijven

IIc) Wat wil je/willen jullie onderzoeken? Bedenk een onderzoeksvraag.

IId) Informatie verzamelen over het onderwerp

- wat
- waar
- waarom
- hoe
- wanneer
- bronnen

Fase III Verslag
Onderwerp, vraag, informatie, conclusies, presentatieorm, reflectie

Fase IV Opdracht 2 Presentatie

IVa Wat wil je presenteren?

- onderzoeksresultaten
- verloop onderzoek
- succes onderzoek

IVb) Aan wie presenteer je het

- klas
- docent
- anderen

IVc) Kies een definitieve presentatievorm
bijvoorbeeld:
beeldend, 2-D of 3-D, webpagina, vlog, app, digitale quiz, Powerpoint, performance/rollenspel

Hoofdstuk 7 Verbinden

In dit hoofdstuk

- Drie eindtermen voor het CZP2: reflectie, de balans opmaken
- Toelichting op *verbinden*
- Bespreekpunten reflectie
- Voorbeelden van reflectie
- Uit de praktijk

Vooraf
Dit hoofdstuk gaat over twee vragen die tijdens de lessen, vooraf en achteraf centraal staan:

Wat wil ik leren? Wat verwacht ik? Wat heb ik geleerd? *Wat wil ik nog meer leren? Wat ga ik hiermee doen in de toekomst?*

Reflectie – metacognitie - staat centraal bij de afronding van het vak. De leerling heeft zich hiervoor verdiept in 3 of meer DISCAPs en heeft ook nog onderzoek gedaan. Nu is het tijd om een stapje terug te doen en te kijken naar wat er is geleerd.

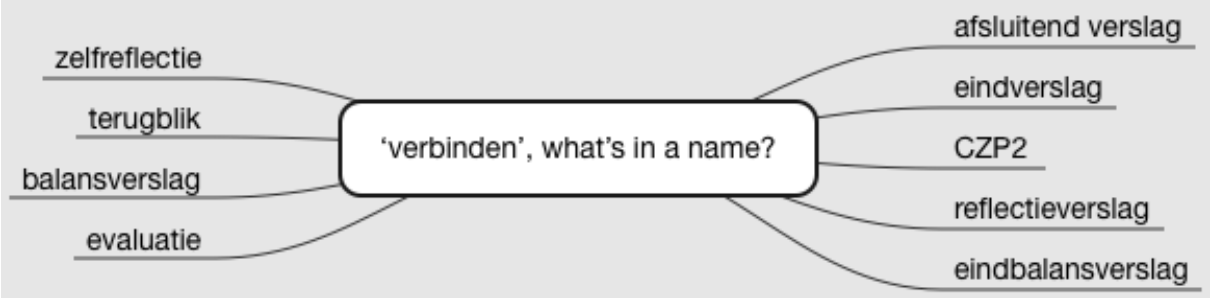

Voor CKV is reflectie niet nieuw, maar het heeft wel vele namen.

Reflectie is de motor van CKV. Reflectievragen zijn de belangrijkste vragen, die vooral zinvol zijn bij een open, onderzoekende en zelfkritische houding van de leerling.

Tijdens alle fasen van CKV ruimte voor reflectie.
Maar reflectieopdrachten zijn bij de andere onderdelen van CKV ook belangrijk. Het CZP1 is een reflectiedocument. En dat geldt ook voor de disciplines, CAPs, blokken, thema's en de onderzoeksopdracht

Bij alle onderdelen van CKV kunnen reflectieopdrachten een rol spelen.

Wat wil ik leren? Wat verwacht ik? Wat heb ik geleerd?

Domein D is zeker niet nieuw. Al vanaf het begin van het vak CKV zijn ter afsluiting van het vak zowel reflectie als de balans opmaken vaste onderdelen van het vak. In *het nieuwe CKV* is het belang van reflectie zo mogelijk nog groter geworden. Het krijgt veel aandacht in de eindtermen.

Het CZP2 betreft een balans opmaken en (onder andere) aan de hand daarvan kijken naar de toekomst.
De eerste 3 domeinen zijn dan al aan orde geweest en als het goed is door de leerling afgerond. Soms wordt het CZP2 ook een reflectieverslag genoemd.

Het CZP1 is het begin van CKV terwijl het CZP 2 de afsluiting van het vak is. Advies: laat het CZP2 aansluiten bij het CZP1. Zo heb je in één document een overzicht van het hele proces van de leerling.

Eindtermen voor domein D, verbinding en reflectie

In Domein D zijn er 3 eindtermen voor reflectie, samengebracht onder het kopje ‘verbinden’.

9. De kandidaat kan verbanden leggen tussen de in domeinen A, B en C opgedane ervaringen en inzichten met betrekking tot kunstzinnige processen.

10. De kandidaat kan aangeven wat daarvan de betekenis is voor zijn (verdere) kunstzinnige en culturele ontwikkeling.

11. De kandidaat kan deze reflectie toelichten in een daartoe geëigende vorm; te denken valt aan een gesprek, een film, een presentatie, een (digitaal) dossier of een combinatie van deze vormen.

Toelichting op domein D[1]

In domein D komen de opbrengsten van het leerproces van de leerling bijeen. De uitkomsten van de domeinen A, B en C, dienen vergezeld te gaan van persoonlijke reflecties die antwoord geven op onder meer de volgende richtvragen:

- Welke nieuwe (kunst)ervaringen heeft de leerling opgedaan?
- Welke kennis van kunst heeft de leerling opgebouwd?
- Hoe hebben deze ervaring, interesses, kennis en opvattingen bijgedragen aan zijn culturele vorming?
- Welk aspect van kunst heeft de leerling onderzocht?
- Welke onderzoeksmethoden zijn daarbij gehanteerd? En hoe heeft hij dat onderzoek uitgevoerd?
- Door welke ervaring of welk inzicht is de leerling geraakt en daardoor wellicht op andere of nieuwe ideeën gebracht?
- Wat betekent dit voor zijn verdere ontwikkeling?

Ook domein D doet een beroep op een open, onderzoekende en zelfkritische houding van de leerling. De reflectie die deze eindterm voorschrijft, dient uit die houding voort te vloeien. Aan de hand van kritische vragen reflecteert de leerling op het proces dat hij bij CKV heeft doorlopen.

1 Advies, p 17

Bespreekpunten reflectie, verbinden, CZP2

Reflectie bij CKV gaat over ervaringen, conclusies, meningen en verwachtingen. En over de persoon die reflecteert.
Reflectie is de motor van CKV.

1. Laat het CZP2 – verbinden - een afsluitende CKV opdracht zijn.
2. Stel vast hoe je het noemt: *eindverslag, reflectieverslag, balansverslag, CZP2*.
3. Wat is het doel van reflectie?
4. Trek er genoeg tijd voor uit.
5. CZP2 gebruiken voor het eindgesprek over CKV.
6. Maak de beoordelingscriteria vooraf bekend en bespreek deze met de kandidaten.
7. CZP2 een PO laten zijn.
8. CZP2 als onderdeel van een 'blok' (zie hoofdstuk 2).
9. Stel duidelijke deadlines.
10. CZP2 apart opnemen in het PTA.
11. CZP2 beoordelen (met een cijfer en een weging).
12. Werk met een vaste indeling, bijvoorbeeld met reflectievragen over

    a) *CZP1*
    b) *culturele activiteiten, disciplines, thema's*
    c) *de onderzoeksopdracht*
    d) *inzichten*
    e) *positieve ervaringen*
    f) *minder positieve ervaring*
    g) *leerwinst*
    h) *toekomst perspectieven*

13. Mag creatief en aansprekend zijn.
14. Maak een handleiding voor het CZP2.
15. Kies voor een duidelijke documentatievorm.
    a) *gesprek*
    b) *film*
    c) *een presentatie*
    d) *(digitaal) dossier*
    e) *combinatie van deze mogelijkheden*

Voorbeelden uit reflectie verslagen van leerlingen

leerlinge A tip
Tip. Ik zou het leuk vinden als er meer wordt gedaan met toneel, kunst en muziek. We zijn gedurende het jaar voornamelijk bezig geweest met beeldende kunst.
Tip. Ook zou ik het leuk vinden als we meer culturele activiteiten met school zouden doen.

leerling B tip
*De enige **tip** die ik mee wil geven is dat een verplicht jazzconcert niet leuk is. Ik denk dat het misschien slim is om van elke CA een activiteit via school te organiseren zodat als je niets kunt bedenken je toch iets kan bezoeken. Dat is dan misschien tegen je wil in, maar de leerlingen zullen er zeker iets van opsteken.*

leerling B top
*Het was een leuke afwisseling tijdens een schooldag. Ook was er veel vrijheid wat betreft lestijd besteden ook fijn en dat gecombineerd met klassikale lessen is zeker een **top.***

leerling C *conclusie*
In het begin van het jaar vond ik CKV niet leuk, omdat ik niet wist wat het nut er van was. Inmiddels ben ik er achter gekomen dat je door CKV op een andere manier naar kunst gaat kijken en dat het een interessant vak is.

leerling C *conclusie*
Wat ik ook heb geleerd bij het uitvoeren van een van de opdrachten; is dat er meer kunst is in je eigen buurt dan je denkt.

leerling C *conclusie*
Het doel van CKV is dus om je visie te verbreden wat betreft cultuur aan de hand van vragen die dieper ingaan op het kunstwerk en informatie over de kunstenaar en de cultuurhistorie.

leerling B *leerervaring*
Dat er zoveel begrippen en dingen achter het maken van een film steken had ik ook niet verwacht. Ook zijn er ontzettend veel soorten theater. En van die soorten zijn er weer verschillende soorten daarvan. Eigenlijk zit de wereld van de kunst veel ingewikkelder in elkaar dan ik verwacht had.

leerling B *klacht*
Ik vind wel dat je bij CKV een beetje aan je eigen lot wordt overgelaten. Je hebt zoveel studielasturen vol te maken, en zie maar hoe je dat vol maakt. Ze zeggen: ga voor de kerstvakantie naar een theatervoorstelling; en dan moet je verder maar zien hoe je het doet en hoe duur het is. Ik vind dat we wel wat meer hulp hierbij mogen krijgen.

leerlinge D *conclusie*
Om eerlijk te zijn heeft het me echt verbaast hoe mijn mening over kunst kan veranderen.

Uit de praktijk

Welke reflectievragen laat je leerlingen maken?

Hieronder een selectie uit verschillende bronnen: CKV blogs, opdrachten van docenten, opdrachten uit diverse methodes.

a) Wat heb je geleerd over kunst?

b) Wat vond je van CKV?

c) Wat heb je er van geleerd?

d) Vond je het een nuttig vak? Leg uit...

e) Wat moet er volgens jou veranderd worden aan CKV?

f) Ben je in deze periode andere dingen gaan waarderen?

g) Wat heeft je verrast?

h) Wat vond je de aller-ontroerendste of schokkendste culturele activiteit?

i) Welke CA of CAP vond je het leukste om te doen? (bv.film,musical enz…)

j) Welke kunstdiscipline vind jij het meest interessant? Het minst?

k) Is het belangrijk dat mensen in aanraking komen met kunst? Waarom?

l) Wat heb je zelf aan je ‘ontmoetingen’ met kunst en cultuur gehad?

m) Wat zou volgens jou nog meer bij het vak CKV aan de orde moeten komen?

n) Als CKV keuzevak was, zou je het dan kiezen?

o) Je eigen mening en conclusie over wat je hebt opgestoken bij CKV.

p) Welke vragen heb je nog?

q) Wil je het CKV dossier bewaren? Waarom?

r) Wat heb je onderzocht? Wat was het onderwerp van je onderzoek?

s) Wat was je onderzoeksvraag?

t) Wat zijn je conclusies?

u) ...

v) ...

Bespreekpunten voor de school *het nieuwe CKV*

1) Overgang van het oude naar het nieuwe CKV
2) De 4 domeinen en de bijbehorende eindtermen
3) De onderzoekende houding van de leerling stimuleren
4) Onderzoek als rode draad in alle domeinen
5) De nieuwe positie en status van CKV in het schoolexamen
6) Combinatievakcijfer, overgangscijfer
7) CJPkaart
8) Cultuurbeleid van de school
9) Samenhang met ander vakken en doorlopende leerlijnen onderbouw-bovenbouw
10) Organisatie overgangsteam: aparte sectie/werkgroep/projectgroep
11) Organisatie inhoudelijk (zie hoofdstuk 2)
12) Verdeling slu's (120 havo/160 vwo) van CKV: hoeveel contacttijd/lestijd
13) Verdeling slu's (120 havo/160 vwo) van CKV: hoeveel huiswerktijd, tijd buiten de lessen
14) Het verschil tussen havo en vwo concreet maken
15) Onderzoekende houding van de leerling stimuleren
16) Kleine onderzoeksvragen bij alle domeinen
17) De beoordeling van CKV examen (zie hoofdstuk 3)
18) Status van het CKV cijfer (rapporten, waaronder ook het overgangsrapport, en het combinatievakcijfer)
19) Documentatie (vorm (dossier) doel en functie)
20) CAPs (welke CAPs en bijbehorende disciplines komen wanneer aan de orde)
21) Blokken en/of praktische opdrachten
22) Introductielessenactiviteiten (de eerste ckv-lessen in de bovenbouw, CZP1)
23) Afsluitende lessen (de laaste lessen, CZP2, reflectie en balans)
24) Aansluiting, afstemming met andere vakken (andere examenvakken, met name de kunstvakken, ML en de talen)
25) Aansluiting CKV met de onderbouw
26) Het nieuwe CKV en het cultuurbeleid van de school? (welk cultuurscenario[1] hanteert of ambieert de school?)
27) Formatie (wat mag *het nieuwe CKV* op korte en langere termijn aan formatietijd kosten?)
28) Budget (wat heb je minimaal nodig om *het nieuwe CKV* in te voeren?)

[1] zie www.kernvakckv.nl

Sites voor CKV en cultuureducatie

kernvakckv.nl (op deze site staan veel meer relevante documenten en bronnen)
handreikingschoolexamen.slo.nl/ckv

cultuureducatie
lkca.nl. belangrijkste site voor informatie over cultuureducatie, heel veel links
cultuurcoordinator.nl
cultuurwijs.nl
entoen.nu.nl
cultuurindespiegel.nl

CKV sites
kunstbende.nl
vonkc.nl Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur
handreikingschoolexamen.slo.nl/ckv
iizi.travel/nl
kunstzinnig.nl
CKV op Facebook: CKV Inspiratie Public Group | Facebook

Algemeen
docentenplein.nl
leraar24.nl
storyboardthat.com
blogger.com
creatiefdenken.com
wij-leren.nl
maakeenlipdub.nl
ckvmeesterproef.blogspot.com
creativecreativity.com
fotobabble.com

Subsidies en fondsen
schooltoer.nl
cjp.nl (alles over de cultuurkaart)
subsidiestartpagina.nl
vsbfonds.nl
rijksoverheid.nl/onderwerpen/kunst-en-cultuur
cultuurparticipatie.nl
cultuursubsidie.nl

diversen
Google Arts & culture
Worldpress.com
Blogspot
Creativecommons
Bottlesmoker
Re:vive
Howlround
Xplosief
Collage
Edutopia
podbean

Een digitale (kunst)dossier
Evernote
Glogster
iBooks
Weebly
Emodo

Een website maken als kunstdossier
Wix
Google Sites

afkortingen

- CZP1 Cultureelzelfportret (ook bekend als *kunstautobiografie*
- CZP2 De balans opmaken en reflecteren op je ervaringen met CKV
- CAP Culturele activiteit van professionals (bij elke discipline hoort een CAP)
- CA Alle culturele activiteiten, ook CAPs
- Vrije CA Een 'vrije CA' is een individuele culturele activiteit, los van de verplichte DISCAPs. Mag nog wel.
- Discip Discipline (er zijn 7 disciplines, havo minimaal 3, vwo minimaal 4)
- DISCAP Discipline met bijbehorende CAP
- Onderz Grote onderzoeksopdracht (denk aan 15-25 slu's)
- Mini-onderz. Mini-onderzoek (2-4 slu's) slaat op open vragen/opdrachten bij de DISCAPs.
- Presen Presentatie van het onderzoek
- Doc Documentatie, meestal kunstdossier of cultuurdossier
- Reflect Reflecteren
- Dimen Dimensies of thema's (hoeven niet in het schema)
- PA's Praktische activiteiten (vanaf 2017 niet meer verplicht, maar mag nog wel)
- PO's Praktische opdrachten (examenonderdelen van veel vakken, kunnen ook een rol spelen in CKV)

Overleg 1 verkennen en verbreden

Eerst even een voorstelronde, daarna elke vraag aan de orde stellen. Denk aan de tijd! Niet te lang bij een vraag stil blijven staan.

CZP, CAPs, disciplines en thema's (voor alle domeinen geldt: verdieping en documentatie)

1 CZP1 (*kunstautobiografie*) DE PRAKTIJK NU 1)Ben je het eens/oneens met de stelling: *het CZP is het hart van CKV*? 2)Hoeveel (les)tijd trek je nu uit voor het CZP1	**verkennen**
2 CZP1 (verkennen) IN DE TOEKOMST 1)Blijft het CZP1 zoals nu? Wat wil/ga je veranderen? 2)Hoe kan het CZP1 ook een onderzoekende houding stimuleren? 3)Hoe 'verdiep' je het CZP1? 4)Hoe ga je het 'documenteren'? 5)Ga je een cijfer geven voor het CZP1? 6)Leg je een relatie tussen het CZP1 en het CZP2?	**verkennen**
3 Culturele activiteiten DE PRAKTIJK NU *(Volgens de huidige eindtermen zijn dat minimaal 6 (havo) en 8 (vwo)* 1) Hoeveel culturele activiteiten (CA'S en CAPs) worden nu klassikaal (voor de hele klas) georganiseerd? 2)Hoeveel culturele activiteiten moeten leerlingen nu individueel ondernemen? 3)Moeten de leerlingen voor elke activiteit een verslag of andere verwerking maken? 4)Worden deze verslagen/verwerkingen in een dossier bewaard?	**verbreden**
4 Culturele activiteiten IN DE TOEKOMST *De school moet dan minimaal 3/4 CAPs regelen (individueel hoeft niet meer, mag wel)* 1) Hoe kan je met CAPs een onderzoekende houding stimuleren? 2) Wat betekent deze verplichting voor jouw school? 3) Ga je voor iedere discipline een CAP klassikaal organiseren? 4) Wil je per CAP/discipline (ook) mini- onderzoeksvragen stellen? 5) Ga je nog individuele CA's en CAPs verplichten?	**verbreden**
5 Disciplines nu en in de toekomst *De school moet dan minimaal 3/4 disciplines verdiepen* 1) Hoe kunnen de disciplines een onderzoekende houding stimuleren? 2) Welke disciplines behandel je (theorie*) gedurende meer dan 2 lessen dit schooljaar? 3) Welke 3/4 disciplines komen (theorie*) aan de orde in de toekomst? 4) Welke disciplines komen misschien niet aan de orde? 5) Wil je per discipline (ook) mini-onderzoeksvragen stellen? 6) *theorie: begrippenkader, analyse, achtergrond	**verbreden**

Overleg 2 verdiepen en verbinden

de ‘grote’ onderzoeksopdracht, CZP reflectie, cijfer, documentatie

1 **Wat stel je je concreet voor bij de ‘grote’ onderzoeksopdracht** Allereerst: wat is de zin van deze opdracht? 1) een beetje academisch, zoals vaak een PWS 2) meer een PO, zoals bij andere examenvakken 3) meer praktijk onderzoek 4) sociaal relevant 5) iets dat leerlingen vooral samen doen 6) vooral een doe onderzoek 7) duidelijk verschil tussen havo/vwo	**verdiepen**
2 **Onderzoek, in het CKV examen** 1) Aan welke exameneisen (PTA voorwaarden) moet de onderzoeksopdracht voldoen? a. Denk aan studielasturen, onderzoeksvraag, uitvoeren van het onderzoek, conclusies, presentatie. b. Zou het een PO kunnen zijn? (PO: praktische opdracht) 2) In welke periode van het CKV curriculum moet dit onderzoek plaatsvinden? Halverwege? Aan het eind? 3) Zijn er voor vwo aanvullende eisen?	**verdiepen**
3 CZP 2 Reflectie, balansverslag, eindverslag in het CKV examen 1) Hoe belangrijk is het CZP2? 2) Wat verbindt het CZP2? 3) Hoeveel tijd trek je uit voor het CZP2? 4) Geef je een cijfer voor het CZP2? 5) Telt het CZP2 mee in de weging van het combinatievakcijfer?	**verbinden**
4 Cijfer en documentatie voor CKV Voor het nieuwe PTA zal je cijfers moeten geven. Welke onderdelen spelen daarbij een rol? Wat is een goede weging voor de verschillende onderdelen van het nieuwe examen? 1) CAPs 2) CZP1 en CZP2 3) Onderzoeksopdracht 4) Disciplines 5) Thema’s 6) Andere onderdelen Laat je leerlingen zelf een dossier maken voor CKV? Hoe en waar bewaar je de documenten van de 4 domeinen?	**cijfers, pta, documenteren**

HET NIEUWE CKV

havo/vwo

VU Amsterdam 2017 Jan Mulder

Inhoud dia presentatie

1. Titelpagina
2. Inhoud dia presentatie
3. Agenda
4. Onderdelen CKV
5. Nu en straks
6. Afkortingen
7. Wat wel in de nieuwe eindtermen zit
8. Wat niet in de nieuwe eindtermen zit
9. Vier domeinen voor CKV
10. Alles hangt samen
11. Domein A, verkennen
12. Bespreekpunten verkennen
13. Domein B, verbreden
14. Bespreekpunten verbreden
15. Domein C, verdiepen
16. Bespreekpunten verdiepen
17. Periode planning onderzoek
18. Domein D, verbinden
19. Bespreekpunten verbinden
20. CKV plannen
21. CKV verbouwen
22. CKV planningsbord
23. Voorbeeld jaarplan
24. Combinatievakcijfers
25. Cijfers, in kleuren
26. Onderzoek in beeld
27. Onderzoek en disciplines
28. Presentatie onderzoek
29. Het onderzoeksverslag
30. Suggesties onderzoek
31. CZP 1 en 2
32. 2017-18 voorbereiden
33. Nieuwe mediakunst 1
34. Nieuwe mediakunst 2
35. Nieuwe mediakunstenaars
36. Nieuwe media festivals
37. CKV 2016-17 Landelijke beeld 1
38. CKV 2016-17 Landelijk beeld 2
39. Onderzoekende houding 1
40. Onderzoekende houding 2
41.

Agenda

- Inleiding
  - achtergronden
  - wat gaat er veranderen?
  - wat blijft hetzelfde?
  - het nieuwe CKV ontwerpen
- Verkennen en verbreden
  - uiteenzetting
  - discussie
- Verdiepen en verbinden
  - uiteenzetting
  - discussie
- Suggesties en overwegingen

Onderdelen van CKV

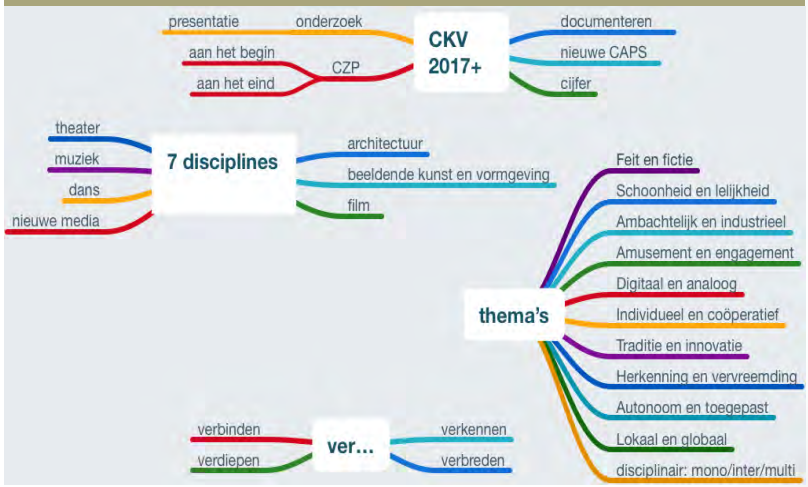

Nu en straks

Nieuw

- *onderzoekende houding (alle eindtermen)*
- *Praktische opdracht: onderzoek*
- *reflectie (alle eindtermen)*
- *3 (havo) 4 (vwo) DISCAPs*
- *Onderscheid havo/vwo*
- *7 disciplines (nu ook New Media Art)*
- *CAP's*
- *combivakcijfer (slaag-zakregeling)*
- *thema's*

Onveranderd

- *aantal studielasturen*
- *blijft examenvak*
- *verkennen eigen ervaring*
- *CA's en CAPs*
- *CZP1 en CZP2*
- *documentatie (dossier)*
- *PTA*

Hoeft niet, mag nog wel

- *Meer dan 3 of 4 CA's en CAPs*
- *Praktische activiteiten (PA's)*
- *Handelingsdelen*

afkortingen

• CZP	Cultureelzelfportret (ook wel kunstautobiografie)
CZP 1	verkenning van wat je weet en waar je wel of niet iets mee hebt
CZP 2	afronding van CKV, aandacht voor de CAPs en CA's, Discipl, Onderz en Present
• CAP	Culturele activiteit van professionals (per Discipl een CAP)
• Discipl	Discipline (havo minimaal 3, vwo minimaal 4)
• DISCAP	Discipline met bijbehorende CAP
• Onderz	Onderzoeksopdracht
• Mini-onderz	Eenvoudige onderzoekjes bij de DISCAPs en het CZP
• PA	Praktische activiteiten
• PO	Praktische opdrachten
• ML	Maatschappijleer
• Doc	Documentatie, oftewel kunst/cultuurdossier

Wat zit wel in de nieuwe eindtermen?

- 3 of 4 culturele activiteiten van profs, bij de disciplines
- Keuze uit 7 disciplines
- Onderzoeksopdracht
- Documentatie, alle domeinen
- Reflectie, alle domeinen

Wat zit niet in de nieuwe eindtermen?

- 6 of 8 culturele activiteiten
- Praktische activiteiten
- Literatuur*
- Verslagen bij de culturele activiteiten

*maar wel drama, film, alles waar verhaal in zit

Vier domeinen voor CKV

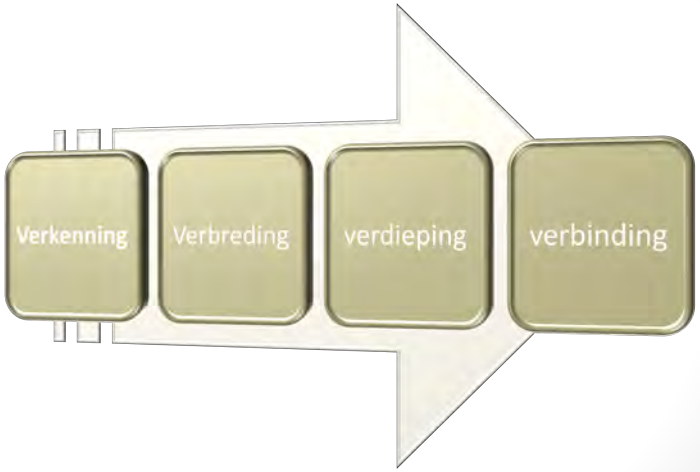

Alles hangt samen

reflectief, onderzoekend, verdiepend, activerend, creatief

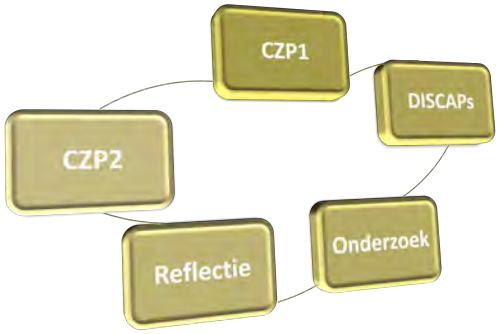

Domein A, **verkennen**
CZP1 kunstautobio

De kandidaat kan…

de eigen ervaringen, interesses, kennis en opvattingen beschrijven

gedocumenteerd vastleggen

Bespreekpunten **verkennen**
kunstautobio, CZP 1

Doel van CZP1?	Beoordeling CZP1
Hoeveel lestijd/slu's?	CZP1, wel of niet een SE cijfer? Meenemen in de weging?
Opbouw? Vaste indeling?	Onderdeel van thema of blok? Of los van de rest?
Relatie met CZP2	Hoe documenteren?

Domein B, **verbreden**
CAPs, disciplines en thema's

De kandidaat kan…

CAPs levensecht leren beschouwen en waarderen

Drie/vier kunstdisciplines beschouwen

-Bij elke discipline hoort minimaal één CAP (DISCAP)

-Thema's mogen een overkoepelende rol spelen

- Verdieping ook bij de DISCAPs

gedocumenteerd vastleggen

Bespreekpunten **verbreden**
CAPs, disciplines, themas

Doel van DISCAPs	Doel van disciplines?
Hoeveel DISCAPs?	Welke disciplines?
Organisatie DISCAPs	Welke CAPs
Hoeveel lessen per DISCAP?	DISCAP en mini-onderzoek
Verslagen/documenteren	Planning DISCAPs

Domein C, **verdiepen**
de onderzoeksopdracht

De kandidaat kan, individueel of samen…

een artistiek creatief proces onderzoeken

kenmerken: nieuwsgierigheid, dieper kijken, activeren, procesdenken

gedocumenteerd vastleggen

Bespreekpunten **verdiepen**
onderzoeksopdracht

Doel van onderzoeksopdracht?	Wanneer (welke periode)?
Hoeveel slu's/lestijd?	Samenwerking?
Organisatie onderzoek	Ook 'vrije' onderwerpen?
Weging in het SE	Altijd een relatie met een DISCAP?
Welke afsluitende presentatievorm(en)?	Aansluiting andere vakken?
Beoordeling, waar let je op?	Hoe documenteren?

Periode planning

Periode planning onderzoeksopdracht	
WEEK 1	intro, doel, eigen ervaring met onderzoek, onderwerp vaststellen
WEEK 2	oriëntatie, opstarten, onderzoeksvraag/opdracht bepalen
WEEK 3	onderzoeksplan maken, logboek invullen
WEEK 4	informatie verzamelen
WEEK 5	informatie analyseren
WEEK 6	conclusies trekken
WEEK 7	verslag afmaken
WEEK 8	presenteren, evaluatie, afronden

Domein D, verbinden

CZP2 reflectieverslag balansverslag

De kandidaat kan…

Ervaringen en inzichten benoemen

Aangeven wat dit voor zijn toekomst kan betekenen

gedocumenteerd vastleggen

Bespreekpunten verbinden

CZP2, reflectie achteraf, reflectieverslag, balansverslag, eindverslag

Doel van CZP2?	Beoordeling CZP2
Hoeveel lestijd/slu's?	CZP2, wel of niet een SE cijfer? Meenemen in de weging?
Vaste vragen, opdrachten?	Opbouw? Vaste indeling?
Relatie met CZP1	Hoe documenteren?

CKV plannen

De CKV planner

Wat moet er allemaal gebeuren voor *het nieuwe vak CKV*?
Hou sowieso rekening met de 4 domeinen

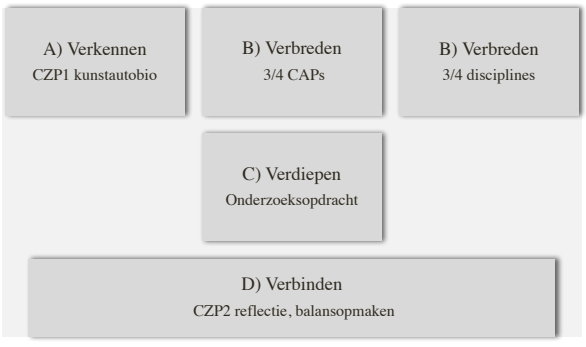

Deze eindtermen moeten in het programma duidelijk en aanwijsbaar voorkomen. In het nieuwe PTA en in de lespraktijk.

CKV verbouwen

Wat wil je?

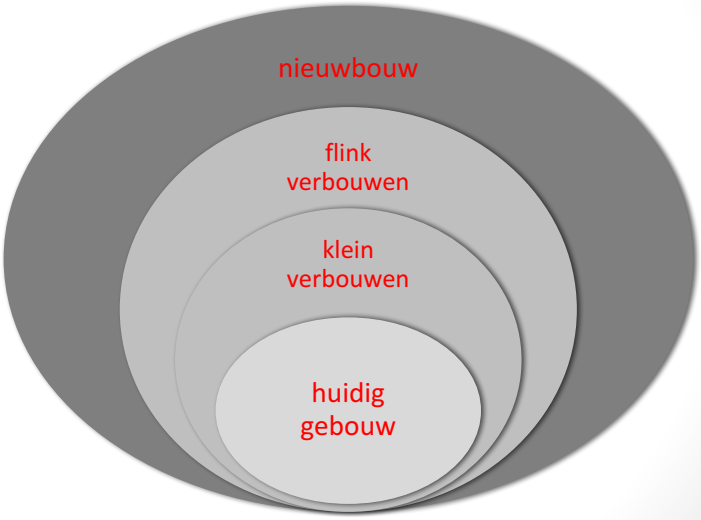

Het CKV planningsbord

	week 1	week 2	week 3	week 4	week 5	week 6	week 7
periode 1							
periode 2							
periode 3							
periode 4							

Voorbeeld, jaarplan havo 4

	week 1	week 2	week 3	week 4	week 5	week 6	week 7
periode 1	CZP1	CZP1	DISCAP 1 film	DISCAP 1 film	DISCAP1 film	DISCAP1 film	Periode afronding
periode 2	DISCAP 2 Bouwkunst	DISCAP 2 Bouwkunst	DISCAP 2 Bouwkunst	DISCAP 2 Bouwkunst	DISCAP 2 Bouwkunst	vrije ruimte	Periode afronding
periode 3	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoek	vrije ruimte	Presentatie	Periode afronding
periode 4	DISCAP 3 film	DISCAP 3 film	DISCAP 3 film	DISCAP 3 film	CZP2	CZP2	afronding CKV

Combinatievakcijfer vanaf 2017-18

Verplichte onderdelen

1) Profielwerkstuk

2) CKV

3) Maatschappijleer

Keuzeonderdelen
LV/GD
GLO

CIJFERS

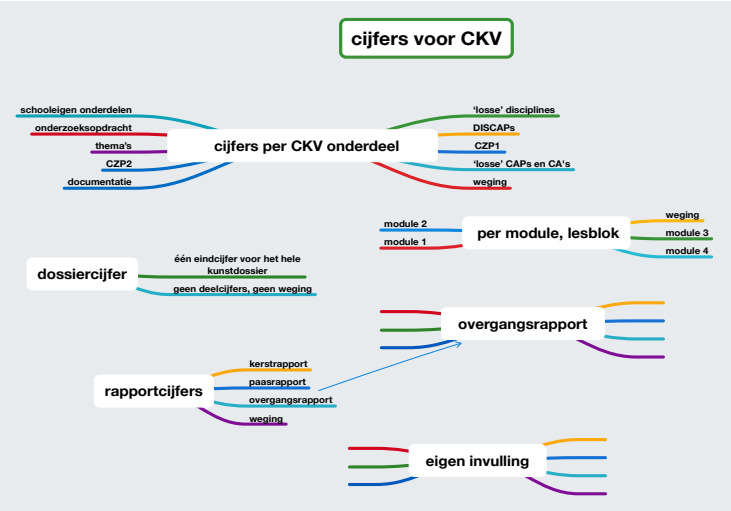

Onderzoek onderdelen in beeld

Onderzoek en disciplines

	Onderwerp	Vraag
Architectuur/bouwkunst		
beeldend		
dans		
film		
muziek		
nieuwe media		
theater		

Presentatie onderzoek

De kandidaat kan ‘documenteren en verantwoorden’

Denk aan het onderzoeksverslag, maar ook aan

Presentatie

Tentoonstelling

Debat

Beeld

Film

Performance

PA’s

PO’s

Het onderzoeksverslag

- Onderwerp
- Vraag
- Verwachting
- Werkplan (logboek)
- Proces
- Conclusie
- Discussie
- Presentatie
- Reflectie
- Bronnen

Suggesties onderzoeksopdracht

1) Opdracht: uitdagend, maakt nieuwsgierig, vraagt om creatief denken.

2) Maak de opdracht persoonlijk en uitnodigend.

3) Geef aansprekende en makkelijke voorbeelden voor onderzoek.

4) Maak zelf voorbeelden van mogelijkheden op school, in de buurt, in de media.

5) Introduceer het onderwerp ruim op tijd.

6) Afronden voor de meivakantie.

7) Laat leerlingen in groepjes van 2 tot 4 werken.

8) Stel duidelijke deadlines en structuren.

9) Als het kan, sluit aan bij onderzoeksvoorschriften voor andere vakken.

10) Neem de opdracht expliciet op in het PTA.

11) Geef een weging aan (hoe vaak telt het mee?)

12) Beoordelingscriteria vooraf bekend maken en bespreken.

13) Gebruik een draaiboek voor de opdracht.

14) Laat leerlingen vanaf het begin van CKV nadenken over de presentatie.

15) Als het kan, sluit aan bij presentaties voor andere vakken.

16) Geef aan dat een presentatie creatief en aansprekend mag zijn.

17) Als afronding aan een onderzoeksverslag?

Cultureel zelfportret (CZP1 en CZP2)

- CZP is volgens de eindtermen de basis van het vak
- Het CZP1 is een verkenning van het culturele referentie kader
- CZP1 kan rol spelen bij keuze onderzoeksonderwerp
- Het CZP2 bevat balansverslag/reflectie/opsomming
- In het CZP2 veel ruimte voor onderzoeksopdracht
- Documentatie CZP, verplicht onderdeel examen

CKV, de voorbereiding…

- CKV zien als een ontwerpproces
- Een boekje of site met aanwijzingen/draaiboek/tips voor leerlingen samenstellen
- Voorbeelden van leerlingen verzamelen
- Kennisnemen van de PO's bij andere vakken
- Kennisnemen van het PTA van ML
- Overleggen met schoolleiding
- Klein onderzoek laten doen

Nieuwe mediakunst

een nieuwe discipline voor CKV

Artistic computer game modification	Bio Kunst
ASCII-art	Digitale kunst
Tradigital kunst	Glitch Art
Digitale poëzie	Robot kunst
Hacktivism	Telematic art

New media art: artworks created with recent new media technologies

- digital art
- computer graphics
- computer animation
- virtual art, Internet art
- interactive art
- video games
- computer robotics
- 3D printing
- cyborg art and
- art as biotechnology

New Media artists

Cory Arcangel

Olga Kisseleva

Wafaa Bilal

Flaming Lotus Girls

M.A. in New Media & Digital Culture
Department of Media Studies, Faculty of Humanities, University of Amsterdam.

Maarten Baas

toonaangevende festivals

Ars elektronica

Transmediale

Impakt

Landelijk beeld CKV, 2016-17

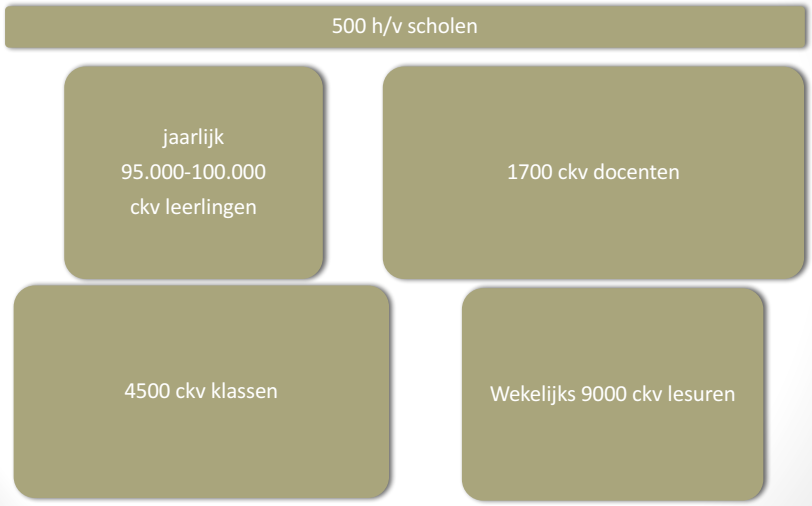

Gemiddeld en uitzonderingen

- 9-10 ckv klassen per school
- havo 1,8 lesuur (95% alleen 4 havo)
- vwo 2,3 lesuur (70% alleen 4 vwo)
- docent heeft vaak 2-3 ckv klassen
- uitzondering: 60 scholen maar 1 ckv docent
- uitzondering: 50 scholen maar 1 lesuur voor ckv havo

De onderzoekende houding

Onderzoekende houding als hoofddoel van CKV

- **CZP1 (domein A)** metacognitief zelfonderzoek
  : Wat weet ik? Wat wil ik weten? Wat verwacht ik?
- **Verbredend onderzoek (domein B)**
  onderzoeksvragen bij elke discipline
  onderzoeksvragen bij elke CAP
  onderzoeksvragen bij thema('s)
- **Verdiepend onderzoek (domein C)**
  de 'grote' onderzoeksopdracht van domein C
- **Verbindend onderzoek (domein D)** metacognitief zelfonderzoek
  Wat wilde ik weten? Zijn mijn verwachtingen uitgekomen? Wat heb ik wel (of juist niet) geleerd? Wat heb ik gedaan? Hoe vond ik dat? Hoe goed heb ik het gedaan? Wat had ik beter kunnen doen? Hoe? Wat zijn mijn persoonlijk verwachtingen tav kunst en cultuur?

Creatieve en onderzoekende houding stimuleren.

hoe?

- nieuwe ideeën bedenken, uitwerken en analyseren
- een onderzoekende en ondernemende houding
- buiten de gebaande paden kunnen denken
- nieuwe samenhangen kunnen zien
- beschikken over creatieve technieken
- risico's durven te nemen
- fouten durven te maken

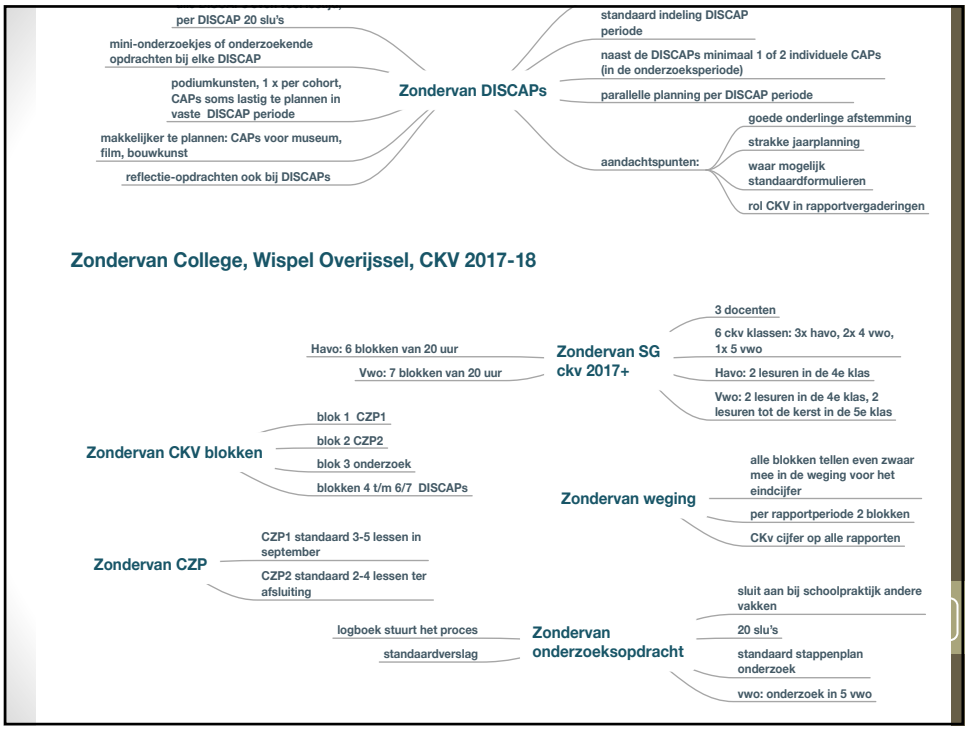
per DISCAP 20 slu's
mini-onderzoekjes of onderzoekende opdrachten bij elke DISCAP
podiumkunsten, 1 x per cohort, CAPs soms lastig te plannen in vaste DISCAP periode
makkelijker te plannen: CAPs voor museum, film, bouwkunst
reflectie-opdrachten ook bij DISCAPs
Zondervan DISCAPs
standaard indeling DISCAP periode
naast de DISCAPs minimaal 1 of 2 individuele CAPs (in de onderzoeksperiode)
parallelle planning per DISCAP periode
aandachtspunten:
goede onderlinge afstemming
strakke jaarplanning
waar mogelijk standaardformulieren
rol CKV in rapportvergaderingen
Zondervan College, Wispel Overijssel, CKV 2017-18
Havo: 6 blokken van 20 uur
Vwo: 7 blokken van 20 uur
Zondervan SG ckv 2017+
3 docenten
6 ckv klassen: 3x havo, 2x 4 vwo, 1x 5 vwo
Havo: 2 lesuren in de 4e klas
Vwo: 2 lesuren in de 4e klas, 2 lesuren tot de kerst in de 5e klas
Zondervan CKV blokken
blok 1 CZP1
blok 2 CZP2
blok 3 onderzoek
blokken 4 t/m 6/7 DISCAPs
Zondervan weging
alle blokken tellen even zwaar mee in de weging voor het eindcijfer
per rapportperiode 2 blokken
CKv cijfer op alle rapporten
Zondervan CZP
CZP1 standaard 3-5 lessen in september
CZP2 standaard 2-4 lessen ter afsluiting
logboek stuurt het proces
standaardverslag
Zondervan onderzoeksopdracht
sluit aan bij schoolpraktijk andere vakken
20 slu's
standaard stappenplan onderzoek
vwo: onderzoek in 5 vwo